

A DERBUSH
- 4th ST. N. E.
NEAPOLIS 13, MINN.

Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XIII

ТРАВЕНЬ — 1962 — МАЙ

Ч. 148

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Рильський М. Мова	1
Гуцало Є. Рідна мова	1
— Ти в очах	1
Гак Анатоль Обоє р'ябоє, оповідання	2
Антоненко-Давидович Б. Тонни і грам	5
Соловей Д. Розподіл між республіками СРСР лікарень, лікарських ліжок, медичного персоналу та інших засобів охорони здоров'я	10
Розгін І. Визначна пам'ятка нашої доби	11
Волиняк П. Політичні партії вклоняються народові	20

Рецензії. Огляд преси. Інформації.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

"Купальські ігри та танці" у виконанні Державного Заслуженого Ансамблю Танцю України під керівництвом народного артиста УРСР Павла Вірського. Фото М. Козловського.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Гльченко Ол., Кінгстон, Канада	1
Великий Іван, Чикаго, США	1
Сенюк Галина, Детройт, США	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Скибинський Юрій, Бовден, Австралія	10 шіл.
Андрі Микола, Бруклін, США	5.00
Андрі Віктор, Бруклін, США	5.00
Кривуша В., Торонто, Канада	3.50
Лисик Олена, Ошава, Канада	3.00
Підлісний Микола, Торонто, Канада	2.00

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.50, піврічна \$ 2.00
 США — річна: \$ 4.00, — піврічна: \$ 2.50 амер.
 Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми)
 Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
 London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
 South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26),
 Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів
 NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Великий Іван, Чикаго, США	2.00
Костюк Іван, Торонто, Канада	1.50
Ішенко Микола, Судбури, Канада	1.50
Наркевич Ніна, Цирвилл, Канада	1.50
Юхименко Іван, Торонто, Канада	1.50
Доброліж В., Едмонтон, Канада	1.00
Шаблій Микола, Чикаго, США	1.00
Жук С., Монреаль, Канада	1.00
Опанашук П., Буффало, США	1.00
Передерій Степан, Монреаль, Канада	1.00
Степаненко Микола, Сиракузи, США	1.00
Тарасівська Наталка, Торонто, США	1.00

Сердечно дякуємо всім за підтримку! РЕД.

ЗУСТРІЧ РЕДАКТОРІВ

З ВИЗНАЧНИШИМИ ЛІБЕРАЛАМИ

У вівторок 1 травня ц. р. в Університетському Клубі Торонта відбулася пресова конференція редакторів етнічної преси з колишнім міністром імміграції (в уряді Луї Сен Лорана) Дж. В. Пікерсгілом, яку zorganizував визначний ліберал Волтер Гордон.

Офіційну частину розпочав провінційний посол Енди Томпсон, Дж. Пікерсгіла представив Волтер Гордон. Коротку промову, повну політичних дотепів і колочих жартів на адресу своїх політичних противників, голов-но — консерватів, виголосив Дж. В. Пікерсгіл, який подарував кожному присутньому редакторові свою нову працю "Ліберальна Партія" з власноручним підписом.

З промовами ще виступали: голова Клубу Етнічної Преси, редактор польського південника "Звонзковец" Франк Глоговскі, визначний ліберал, кандидат на посаду в окрузі Трініті, п. Геліер та інші.

Як і завжди в таких випадках, редакторів гостили різними напоями та закусками. Зроблено десятку фот з визначними діячами Ліберальної партії.

ДЖОН БАССЕТ В УКРАЇНСЬКИХ БІЗНЕСМЕНІВ ТА ПРОФЕСІНАЛІСТІВ

Видавець відомого торонтського щоденника "Телеграм" Джон Бассет 2 травня ц. р. був гостем у Клубі Українських Бізнесменів та Професіоналістів, які приймали його обідом у ресторані "Сігорс"

Джон Бассет, щоденник якого є найприхильнішим англомовним часописом до всіх етнічних груп, а зокрема до українців, тепер є кандидатом до федерального парламенту у виборчій окрузі Спадайна, Торонто. На обіді він виголосив цікаву промову, у якій підкреслив значення українців у Канаді, що з перших років свого поселення відігравали визначну роль в усіх ділянках канадського життя, а особливо в політичному житті. Доказом цього є факт, що за порівняно короткий час 64 канадських українців були послами федерального та провінційних парламентів. На це не спромоглась жодна інша етнічна група в Канаді.

Промовець також відзначив досяги консервативного уряду Джона Діфенбейкера, зокрема "Закон про права людини" та зростаючу активність Канади на міжнародному полі, і закликав усіх до дальшого зміцнення демократичної Канади.

Вечором керував голова Клубу д-р І. Василенко, гостя представляв адвокат С. Фроляк.

Пару тижнів перед тим Джон Бассет був гостем Клубу Етнічної преси, який прийняв його в готелі Кінг Едвард.

М. РИЛЬСЬКИЙ

М о в а

Як парость виноградної лози,
Плекайте мову. Пильно й ненастанно
Палить бур'ян. Чистіше від сльози
Вона хай буде. Вірно і слухняно
Нехай вона щоразу служить вам,
Хоч і живе своїм життям.

Прислухайтесь, як океан співає —
Народ говорить. І любов, і гнів
У тому гомоні морським. Немає
Мудріших, ніж народ, учителів:
У нього кожне слово — це перлина,
Це праця, це надхнення, це людина.

Євген ГУЦАЛО

Зелена радість конвалій

О, знову музика —
граційних,
білооких
конвалій.

Зелену радість їх я розумію,
Тільки
Не можу перекласти на слова,
Загнати в огорожі
старих понять.

Хто бачив,
Як зводяться октавами дуби,
Хто чув,
Як жіночі

голоси беріз

Хорал співають, —
той у дні весни
Залишить всі папери в установі,
Моря чорнила і важливі справи.

І від мух,

Що прокидаються між рамами подвійними,

Подається в ліс:
послухать музику —
граційних,
білооких
конвалій.

* * *

Ти

В очах барвінок принесла і тишу
На жадібних устах.
У білі сурми квіту
В саду сурмили молоді акації.
Світла
Заплутувались у косах твоїх.
А ніч!

А ніч яка була! —

Немов легенда...

І так хотілося дістати
срібні
віжки
місяця,

Зручніш вмотитись на полудрабках старого Воза,
І вйокнути,

І стьобнути батогом
По хмарах... Так загоготати,
Щоб ліс піймав той крик

в свої
зелені
вуха

І відповів: — Ого-го-го!

То ніч була така,
а чи легенда...

Рідна мова

В щільник чуттів і розуму зоря
Бджолою залітає; тихо
Завісу смутку розриває пісня:

...Кру-кру,
Заки море перелечу
Крилоньки зітру...

О рідна мово!

Причащаюсь
Біля твоїх джерел прозорих, чистих,
І набираюся п'яркої сили...

Твої багатства — невичерпні.

Пращур

І вепря полював, і печеніга
Відгонив за пороги. Біля ватри
Вирізблював, мов з кременю, слова —
Добірні і важучі.

Землю

Орав оратай непочату, піт
Котивсь на тирсу, — і на крилах пісні
Його думки досьгодні долетіли.

Виходила древлянка із колиби,
Схилялася лозою біля плоту,

Бо доля нелегка її ламала,
І виривалося з грудей зідхання
Пекучим словом...

...Кру-кру,
Заки море перелечу —
Крилоньки зітру...

О рідна мово!

Скільки в тобі віри
Мого народу в досвітки щасливі,
В життя прекрасне.

Як важку кормигу

Звалив народ на криж доріг минувшини
І розтрощив, — розкуте слово

В собі нові відкрило барви й тони,
Нову гармонію.

Яке це щастя

Припасти пелюстками спраги уст
До мови рідної — й багатшати душею!

Обоє-рябоє

Люди в нашому приміщенні, як і в усьому перехідному діпітаборі, мінялися майже щодня: одні виїжджали, другі, навпаки, приїжджали. І тільки ми, тимчасово затримані, вже другий місяць, мов приречені, валялися на осточортілих нам таборових ліжках. Чому ж нас затримано? Чи були на те якісь причини? Певна річ, були. У мене під час просвічування рентген виявив часткове затемнення лівої легені. На Оберемченка хтось написав донос. Шепель наплутав у своїх паперах. Тепер наші справи пішли на повторну перевірку. Але з якої причини затримано Василя Радчука, ніхто з нас не знав. Ще зовсім молода людина, здоровий, шокатий, він цілими годинами лежав горілиць на своєму ліжку і безперестань свердлив очима навислу над ним стелю. Наче звідти, з отієї стелі, мала б прийти відповідь на прокляте для всієї нашої четвірки питання — чи пустять нас до Сполучених Штатів Америки, чи не пустять. Ми вже не раз пробували випитувати в Радчука — через що його затримано в перехідному таборі, але Василь або мовчав, або одкараскувався від нас якимсь жартом. Однак сьогодні терпець нам увірвався, і ми втрюх обсіли Радчука на його ліжку — притьмом домагаємося:

— Признавайтесь, Василю, через що вас затримано? Годі ховатися від нас із своїми секретами!

— Та хто там ховається?! — руками й ногами одбивався від нас Василь.

— Ви — не хто! Що вам сталося? Когось убили? Чи, може, Гітлер доводився вам троюродним дядьком? Кажіть! Признавайтесь!..

Бачачи, що не переливки, Василь змушений був розповісти нам про те, про що ми досі й не догадувалися.

Трапилася мені ця пригода позаторішньої весни. Якраз перед Великоднем. Вертався я з Карлсруе до Мюнхену. Їздив провідати своїх земляків, що жили в тамтешньому таборі. Надходив вечір, коли наш потяг прибув до Штутгарду. Одразу ж на пероні зчинився лемент, метушня, біганина: хто висідав, хто ставав біля дверей у чергу, щоб першому потрапити до вагона. Мій подорожній сусід, що сидів біля вікна, узяв свої речі так само пішов із купе, а я мершій пересунувся на його місце. Біля вікна вигідніше сидіти: дихаєш свіжим повітрям, стежиш за рухом потягу, дивишся на гостроголові німецькі селища, що то з'являються, то зникають перед твоїми очима. Я мав при собі українську газету "Неділя". Сиджу ото собі, читаю. За якусь хвилину на пероні почулося гупотіння кількох пар ніг. Тримавши в руках газету, вихиливаюся з вікна: гурт молодих хлопців вистрибом поспішають стати в чергу. Голосно розмовляють, жартують, пересміхаються. З мови чую — мої земляки. Один із них, присадкуватий, у синьому кашкеті, задавакувато вихваляється. "Не я, — каже, — й буду, коли не матиму у вагоні вільного місця!" —

"Скажеш, Савко, гоп, як перескочиш!" — обзивається котрийсь із його товаришів. "Кров із носа — перескочу!" — ще з більшим задавацтвом вигукує Савка. — "Німака зіпхну з лавки, а сам таки сидітиму".

Аж раптом чую — хтось знишка до мене шепоче: "Пане! Чуєте, пане?!" Дивлюсь донизу — молода дівчина пнеться до мого вікна. І вся задихана. Видно, поспішала до потягу.

— Що вам? — нахилиюся до неї.

— Якщо біля вас є вільне місце, — пошепки каже до мене дівчина, — то дуже вас прошу — прибережіть його для мене.

Вона скоса поглядає на чергу людей, що стоять біля дверей, і, видно, нетерпляче чекає на мою відповідь.

— Вільне місце біля мене є, — відповідаю я їй тихо, — але оті наші земляки — показую очима на хлопців — як помітять, можуть зчинити бучу.

— А ви скажете, що я... що я ваша родичка, чи що, — далі шепоче до мене дівчина, і по її обличчю мигцем пробігають спалахи дівочої сором'язливості.

Що ж, думаю, треба допомогти дівчині. Зморена. Ще й досі ніяк не віддишеться.

— Гарзд, — даю я свою згоду. — Але як же вас звати?

— Ара, — відповідає вона. — А вас?

— Василь, — не спускаю я з неї очей. — То ось що зробіть, Аро: коли хлопці дивитимуться в протилежний бік, ви подайте мені свою валізу. Я покладу її на звільнене місце.

Ара так і зробила: за кілька хвилин її валіза вже лежала побіч мене на лавці, а сама вона, метнувшись од вікна, прилучилася до черги. Тепер, трохи одтал, мені було зручніше роздвитися на мою нову знайому. В легенькому подорожньому плащі ясножовтого кольору. Вища за середню на зріст. Смаглювата, чорноока, з густою кучмою чорного, як і її очі, волосся, на голові. Оголену шию обхоплює разок вишневого намиста. У руках дівчина тримає невеличку ручну торбинку. Хоч Ара зверталася до мене по-українському, проте рисами свого обличчя, особливо ж оправою очей, вона різнилася від українських дівчат. Якої вона національності — я ніяк не міг угадати.

Та ось, нарешті, пасажири, що їхали до Штутгарту, всі вже повиходили і черга, мов на конвайєрі, рушила до вагона. Човгають об підлогу ногами, заглядають до купе, шукають вільних місць. Німці бачать біля мене валізу і, не турбуючи мене, йдуть далі. Тільки земляки мої, як я й гадав, не пішли далі. Ні, вони всі гуртом зупинилися на дверях нашого купе, а задавакуватий Савка вже націляється очима на Арину валізу.

— Вільне місце? — запитує мене по-українському, бо бачить — я тримаю в руках "Неділю".

— Ні, зайняте, — відповідаю. — Пасажир зараз приїде.

— Прийде? — бундючно надуває Савка свої губи. І враз до мене на “ти”: — Облиш, земляче, замилювати нам очі. Ми не сліпі. Бачили, як стороння особа подала тобі через вікно свою валізу. Прибери її геть, ато я сам приберу... — І вже простягає руку до валізи.

— Не займай! — зриваюсь я з лавки на ноги. Пасажи́рка, що подала мені через вікно, — не стороння особа. Вона — моя... дружина!

Як мені виприснуло з уст оте “моя дружина” — сам не знаю.

— Дружина! — зареготав на все купе причепа. — Чули, хлопці? — звертається він до своїх товаришів. — Каже — його дружина! От брехуняка! Та то ж... якась... якась...

Савка аж на виду почервонів — так натужився, щоб добрати якнайдошкульніше слово, яким він міг би мене причмелити, однак бажане слово ніяк не спадало йому на думку. А тут, як на те, де й узялася Ара. Проштовхом пробирається до купе. З її обличчя бачу — дівчина дуже обурена. Видно, чула нашу суперечку. Зупинилася перед Савкою, зміряла його своїми чорними очима. “Що це за “якась”? — запитує, а сама аж тремтить — отот, здається, візьме Савку за петельки. — Яке ти маєш право ображати мене? І чого ти скіпаєшся до мого чоловіка? Сам же бачив — у сусідніх купе є вільні місця. Та ні — ти прийшов сюди! Чого! Щоб показати свою дурість? Забирайся геть, поки я тебе не провчила!” Далі ввічливо звертається до моїх сусідів. Звичайно, по-німецькому. “Перепрошую, — каже, — панове!” По тому підступає до мене, обіймає за плечі і давай цілувати мене то в ту, то в ту щоку. “Як тобі, Васю, їздилося? Чи нічого не сталося в дорозі? — розпитує. Та й знов — цмок! цмок! — мені аж голова йде обертом від її поцілунків. Треба ж, думаю, й собі виявляти увагу до моєї дружини. Мершій хапаю з лавки Арину валізу, кладу на полицю, після допомагаю Арі зняти плаща, нарешті садовлю її поруч себе.

— Ти, Аро́чко, мабуть, утомилася? — запитую.

— Дуже втомила́ся, Васю, — відповідає Ара стомленим голосом. — Поспішала до потягу. Боялася, щоб не спізнитися. П’ять кілометрів чухрала пішки. Та ще ж — цілу ніч не спала. Боліли зуби. Зараз очі мені злипаються — так хочеться спати... Читай, Васю, газету, а я трішки задрімаю у тебе на плечі...

Ара схилила голову на моє плече, заплющила очі. Її пухнаста кучма розсипалася на всі боки, лоскоче мені праву щоку. Пробую читати — не читається. Та чи ж і до читання двадцятилітньому хлопцеві, коли у нього на плечі спочиває гарненька дівчина. Так би, здається, й обняв її обіруч та ще ближче пригорнув би до себе. Я навіть відчував, як билося Арине серце...

Хлопці бачать — чоловік та жінка! — позадкували від дверей до протилежного вікна. Зараз вони вже зовсім не звертають на нас уваги. Тільки отой осоружний Савка ще й далі пасе нас своїми сердитими очима, ніби перевіряючи нашу з Арою поведінку.

Чи спала Ара, чи лише удавала з себе сплячу, — не знаю, але звела вона свою голову з мого

плеча аж тоді, коли ми вже проминули Ульм. Подивилася до дверей — немає хлопців.

— Де вони поділися? — запитує мене.

— Вийшли в Ульмі, — відповідаю.

Арине обличчя враз відмінилося. Не та стала. Скинула очима на сусідів, що сидячи куняли, після нахилиється до мене і, ледве не плачучи, починає благати:

— Дуже й дуже прошу вас, пане, пробачити мені за те, що я призвела вас до такого клопоту. Та ще ж, не дай Боже, ви одружений?!

— Ні, ви даруйте мені! — кажу. — Бо я ні сіло ні впало назвав вас своєю дружиною.

— А тепер, побачивши на власні очі, яка з мене фу́рія, мабуть, кається? — зніяковіло дивиться на мене Ара.

— Навпаки, — заспокоюю я її. — З такою хороброю людиною, як ви, не страшно було б вирушати в найдалішу подорож.

— Мусіла бути хороброю, — бадьористо труснула Ара своєю чорною кучмою. — Де ж пак: “якась”, — каже. Добре, що не встиг лягнути чогось непристойного. Ато я була б тьопнула його торбиною по губах.

— Не́вже ви вмієте битися?

— Чи вмію, чи не вмію, — захищатися мушу. Життя навчило мене всього.

— А звідки ж ви, пробачте, походите?

— Та звідти ж, звідки й ви. Розмовляю ж я з вами по-українському.

— Розмовляєте то ви, справді, по-українському, але...

— Але не подібна до українок, — перехопила мою мову Ара. — Про це мені частенько доводиться чути. Одні мають мене за жидівку, а інші кажуть — грузинка, вірменка, циганка. Але всі вони помиляються.

І Ара розповіла мені дещо із своєї автобіографії. Родом вона з Маріюпільщини. Батько її, вчитель з фаху, був українець. Мати — грекиня. На Маріюпільщині, крім українців, здавна живуть і греки. Вона вдалася в матір. Повне її ім’я — Аріядна. Коли їй було десять років, батька заарештувано й заслано на північ. Мати незабаром умерла. Ару, десятилітню сироту, завдано до табору безпритульних дітей. Чотири рази тікала звідти, але її знову ловили й повертали до табору. І тільки в 1941 році, коли почалася війна, Арі пощастило ще раз утекти. Сховалася вона у своєї тітки, що жила в Маріюполі. З тіткою вдвох вони опинилися в Західній Німеччині. Живуть у Мюнхені, Београдська вулиця, 44. Зараз вона вертається з Штутгарту. Їздила до знайомих маріюпільців.

— А ви, пробачте, де живете? — раптом запитала мене Ара. — В таборі?

— Так, у таборі. Як приїдемо до Мюнхену, я одразу ж вирушу до Регенсбургу.

— Уночі? — здивувалася Ара. — А чому б вам не заночувати в Мюнхені? Не маєте де? То в наших господарів є вільна кімната. Вони радо дадуть вам притулок. Симпатичні німці.

І вона стала розповідати мені про своїх господарів, що, за її словами, добре ставляться до українців.

Отак розмовляємо й розмовляємо, тим часом

наш потяг давно вже проминув не тільки Авґсбург, а й Пасінґ. Німці, бачу, встають, беруть з полиць свої речі, надівають капелюхи.

— Мюнхен? — запитую.

— Так, Мюнхен, — відповідають.

Ми з Арою й собі давай збиратися. Я взяв Арину валізу — вона більша, Ара взяла мою. Виходимо на перон. Людей — валявою сунуть! Не пройшли ми й десятих кроків, як Ара схопила мене за руку. В чому річ? Що сталося. — Вона забула у вагоні свою ручну торбинку. А там же — її папери, гроші...

— Я вернуся, — каже Ара. — А ви йдіть. Почекаєте мене за ворітьми.

І — круть! Зникла в густому натовпі. А я йду далі. Власне, не йду, — мене несе з собою людська навалність. Уже недалеко й вихід з перону. Котрими ж мені ворітьми вийти? Адже їх тут аж троє: посередині, праворуч і ліворуч. Вийду, думаю, середніми. Арі легше буде мене побачити. Дивлюсь — що воно таке? Пообабіч воріт стоять поліцаї. — бачу їх тут оце вперше. Пильно придивляються до пасажирів. Декого, хто з валізами, просять стати обіч, — перевіряють, що вони везуть. У чім річ? Може, поліцаїв цікавить зброя?..

Перепинили поліцаї й мене. Одвели трохи обіч.

— Що у вас, пане, у валізі? — запитують.

— Не знаю, — кажу. — Не моя валіза. Моєї дружини. Мабуть, якесь жіноче убрання.

— А де ж ваша дружина?

— Зараз прийде. Вона вернулася до вагона. Забула там одну річ.

— Гарзд, почекаємо.

Я не спускаю очей з натовпу. Де ж та Ара? Щоб часом не прогавити її. А в голові мені тим часом рояться хто-зна які думки. Ні, я таки не поїду вночі до Регенсбургу. Заночую в Ариних господарів. Треба ближче з нею познайомитися. Гарна дівчина! І, може, оця випадкова зустріч у потязі стане початком наших ближчих з нею взаємин...

Минає хвилина, друга, п'ята — на пероні вже немає нікого, а Ара не йде. Мабуть, вийшла іншими ворітьми.

— Що ж, пане, — підступають до мене поліцаї. — Дружина ваша чомусь не йде. Може, ви маєте ключ від валізи?

— Ні, не маю.

— Шкода. В такому разі, ми змушені будемо самі відчинити валізу.

— Прощу — відчиняйте.

Не встиг один із поліцаїв торкнутися руками зашіпок, як кришта автоматично звелася догори. Від того, що я побачив у валізі, мені подвоїлося в очах. Замість жіночого убрання, про яке я казав поліцаям, там було повно-повнісінько американських цигарок. А за торгівлю американськими цигарками тоді суворо переслідували. Отож, узяли мене поліцаї до їхньої установи. Наступного дня я опинився у в'язниці. Через якийсь час судили. Дістав рік ув'язнення. От через це мене й затримано в перехідному таборі.

Фінал Василевого оповідання справив на нас неприємне враження. Особливо не сподобався він мені. Слухаючи Василя, я мав гадку, що йдеться до не абиякого роману, яким, після авторської об-

робки, не соромно буде прикрасити сторінки котрогось літературного журналу. А тут — непорозуміння з американськими цигарками! Та й самого Василя мені було шкода: довірливий за своєю вдачею, він через оту свою довірливість потрапив у таку халепу.

— Дорогенько вам, Василю, коштували Арині поцілунки! — порушив Оберемченко нашу спільну мовчанку. — А чи ж ви, коли вийшли із в'язниці, пробували розшукувати її на Београдській вулиці?

— Навіщо ж я мав би її розшукувати, — сказав Василь, — коли ми з нею бачилися того ж таки вечора?

— Бачилися? Де? — зацікавлені, попідводили ми з ліжок свої голови.

— У поліційній установі, — відповів Василь.

— А як же вона там опинилася?

— Так, як і я. І Ару поліцаї затримали. Тільки на других воротах.

— Затримали? За що? — дедалі дужче цікавила нас ця справа.

— Бо й у моїй валізі, що Ара мала її при собі, так само було повно американських цигарок.

Останні Василеві слова остаточно приголомшили нас. Ми, як один, поопускали голови на ліжки. Тільки Оберемченко, та й то якось нехотя, наче сам до себе, сказав:

— Виходить, обоє — рябоє.

— Виходить, — погодився з ним Василь.

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Ойл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

НАЙ

**СПОЖИВАЙТЕ
ВІДЖИВНІШИЯ
СТРАВНІШИЯ
ДЕШЕВІШИЯ ХАРЧ,**

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

Тонни і грам

В грамм добыча,
в год труды.
Изводишь
единого слова ради
Тысячи тонн
словесной руды.

В. Маяковский

Автор критичних статей і рецензенти часто відзначають мову моєї прози. Пишуть, що вона багата, образна, барвиста, а сам я — “тонкий знавець” української мови, ба навіть знавець “таємниць” її...

Мова художнього твору — це скрипка, що під вправними пучками майстра співучо передає людям думки, настрої, переконання й прагнення митця. Хай моїй мові далеко до скрипки Страдиваріуса, як, кажучи народним прислів'ям, — куцою до зайця, та все ж, коли б усе те, що пишуть про неї, відповідало дійсності бодай наполовину, я був би щасливий. Я пишався б, якщо не на людях, то перед самим собою тим, що такий вирішальний компонент літературної творчості, як мова, від якої залежить сила емоційного впливу на читача, досяг у мене певних ступенів вправності. Та, деле, на жаль, це не так насправді. Кажу це не з удаваної скромності, а лиш тому, що реально дивлюсь на свої сили й можливості і вважаю літературну роботу й працю над мовою за почесне служіння своєму народові, де завжди треба прагнути бездоганності.

Як і багато моїх сучасників, я ще мало, навіть менше за інших (з причин, про які казатиму нижче) знаю мовне надбання свого народу; часто-густо спиняюсь я зачарований, вражений і водно-раз безпорадний перед великим багатством народної мови — її гнучкою лексикою, оригінальною синтаксою, розмаїтою синонімікою й характерними ідіомами. Натрапивши зненацька на нове для тебе, але широко живане в народі слово, почувеш барвистий народний вислів або влучну приказку, у якій, як у дзеркалі, відбивається психіка, традиції і світосприймання народу, — мимоволі згадуєш слова грецького філософа Сократа: “Я знаю тільки, що нічого не знаю”... І знову кажеш собі: яка багатуша мовна скарбниця нашого народу і яке ще недосконале моє знання її! Якщо на шляху пізнання її я дійшов чогось, що в якійсь мірі збільшило мій лексичний запас і навчило відчувати рідне слово та бережно ставитись до нього, то це далось не легко, а внаслідок тривалого й наполегливого труда. Ось про цей труд мені й хочеться розповісти — може, це зацікавить читача й буде корисне для молодого письменника. Але перше — дещо з біографії.

*) Передруковуємо тут із київської “Дніпра” (ч. 11, 1961) статтю Б. Антоненка-Давидовича, сподіваючись, що вона буде цікавою й корисною нашим читачам.

Б. Антоненко-Давидович читачам “Нових Днів” уже відомий, то довідки про нього цього разу не даємо. РЕД.

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1962

Мовою мого раннього дитинства була російська мова. Хоч батьки мої — українці, а обидві баби, крім української, майже не знали ніякої іншої мови, та мати кінчила роменську “прогімназію”, цебто всього чотири класи, де їй встигли все ж надовго прищепити іронію й погорду до своєї мови; батько ж, скінчивши круківську залізничну школу, був призначений до Брянська на роботу машиніста, де оточення й сам фах вимагали від нього доброго володіння російською мовою. До української мови він вдавався рідко, хіба що тільки, коли хотів вилятися. На щастя, чи на жаль, це траплялось з ним рідко і не могло впливати на формування моєї мови. От тільки щорічні поїздки до Недригайлова й Ромна на якийсь час каламутили мою дитячу душу. Моїм двоюрідним братам і сестрам у Недригайлові я, з чистою російською мовою, видавався пташеням якоїсь заморської породи, а в очах строгої старосвітської баби по батькові я був мало не виродком. Хоч мені й подобалося в Недригайлові все — і довговусий козарлюга дядько Євлантій, і веселі білі хати, і маленька річка Зарудка, і соковиті, солодкі кавуни, та моя мимовільна окремішність вибивала мене з дитячого кола, змушувала усамотнюватись і по-дитячому страждати. Я спочивав душею, коли з Недригайлова батьки везли мене до лагідної роменської баби, яка не тільки не картала мене за те, що я “і слова по-нашому сказати не вмію”, а навпаки широко тишилась і моєю вимовою, і моїм виглядом. Їй здавалося, ніби я вже ступив на ту стежку, що веде до таких вершин культурності, про які вона хіба що тільки марила... За кілька днів ми повертались до робітничого селища під Брянськом, і від України лишались тільки уривчасті спогади про річку Зарудку, шапину з лошам та солодкі кавуни...

Певно, я так і не навчився б ніколи говорити “по-нашому”, якби після катастрофи батько не кинув залізничі й не переїхав до Охтирки. Отут, у цьому тихому повітовому місті, я опинився впритул з українською мовою, опанувати яку стало мені практичною потребою життя. Я був у сім'ї однак і через це мусив шукати собі дитячого товариства на вулиці. Але на перешкоді до спілкування з веселими замурзаними дітьми стала мені моя мова. Передусім, я видавався їм паничем: по-російському тоді в Охтирці говорило тільки всяке начальство, урядовці, крамарі й попи; по-друге, якщо діти ще сьак-так розуміли мене, то я раз-у-раз плутався й пантеличився. Ось пропонує мені якийсь жвавий хлопчисько з меткими, хитруватими очима:

— Ходім увечері до цирку.

— У меня денег нет.

— Пусте, пройдемо дурно — я дірку в огорожі знаю!..

— Пустое? Дурно?

Мислячи по-російсьокму, я ніяк не можу добрати, про яку порожнечу (російську “пустоту”) коже мій новий товариш, коли в цирку завжди людно; мене дивує, чому він хоче робити і пропо-

нує й мені те, що сам визнає за недобре (“дурно”). Я починаю моралізувати:

— Дурно поступати нехорошо, мене отец говорить, чтобы я не делал дурных поступков.

Хлопчина спочатку дивиться на мене витріщеними очима, потім йому починає набридати моє недорікувате патякання, він плює набік, знижує плечима й, кинувши мені наостаннє: “Тю, дурний!..”, іде геть....

Ні, треба було конче принатуритись до цих веселих хлоп'ят, яких я поважав за те, що вони вміють спиритно лазити через високі паркани, можуть пірнати у воді або високо запустити над деревами повітряного змія, а, головне, першими, раніше навіть від брандмайора прибігають на кожну пожежу, хоч би на якій дальній вулиці вона стала. З ними легко й цікаво сходили час, і я був щасливий, коли вони, розвіявши первинне упевнення, прийняли, нарешті, мене до свого галасливого, але дружного товариства. Я став поважати і їхню, малозрозумілу мені попервах, жваву гутірку, і це вони, ці прудконогі вуличні хлопчачки, були моїми першими вчителями української мови. Коли ми гралися на вулиці в цурки, стрибали в “довгі лози” на вигоні або “давали калі” одне одному на березі річки, — я не дитячим розумом, а тріпотливим від захоплення хлопчачим серцем — відчував, що мова моїх вуличних побратимів, незважаючи на чимало схожих з російською слів, це не зіпсутий “мужицький діалект”, як казали мені згодом гімназичні вчителі, а — окрема мова, мова цілого народу. Та незабаром батько, до краю напруживши матеріальні спроможності, віддав мене до Охтирської клясичної гімназії набиратись уму-розуму, і формена гімназична шинелька з блискучими гудзиками одірвала мене від мого вуличного товариства і зв'язаної з ним української стихії, у якій я почав уже освоюватись.

Правильна російська вимова, набута ще в Брянську, придалась мені в гімназії, і мені не довелося зазнати тих мук, від яких марніли мої гладкі однокласники з Котельви, Опішні та Зінькова, яким ніяк не вдалося позбутись м'якого українського л, гекання та окання. Ці, пострижені під нульовий номер, старанні гімназистки, діти заможних хutorян-глитаїв, туго засвоювали російську вимову, дедалі більше проймались зневажливо до своєї, матиної мови: вона перешкоджала їм зрівнятись у клясі з синами начальника пошти, протоієрея і поліцейського пристава... Вони погордо реготали, коли який-небудь охтирський міщанин, заощаджуючи гроші на вивісі, простодушно писав на своєму паркані: “Тут продається крейда та олія”. Малі куркуленьки вже досягли тих вершин премудрости, щоб знати, як назвати “по-культурному” крейду і олію, і це давало їм підставу гребувати своїм “репанам” первородством... У мене ж і в моїх російських та єврейських товаришів, які добре володіли російською мовою, ці “крейди та олія” не викликали навіть усмішки: для нас це було природне явище, коли людина написала своєю мовою.

Та дивна річ: що більше витискало з ужитку українську мову гімназичне начальство, тим глибше й глибше вона проникала не тільки в наш побут, а й у наші серця. Надто в старших клясах, коли ми обі-

зналися з передовою російською літературою і відчували на собі благодатний вплив поезії Некрасова й прози Тургенева. Говорили між собою українською мовою — стало в нас ознакою народности, демократизму, мало що не революційности. Коли під час першої світової війни царська адміністрація заборонила всю українську періодичну пресу, в Москві почав виходити тонкий український журнал “Промінь”. Цікаво, що в нас його розповсюджував нишком у старших клясах зросійщений німець, гімназист Грунау, який сам майже нічого не розумів по-українському. Дарма що журнал був легальний і в його змісті не було ніяких революційних тенденцій, та все ж через те, що це був український журнал, друкований “базарною мовою”, яка, незважаючи на всі утиски й заборони, не хотіла ліквідуватись, — розповсюдження такого журналу скидалось не на легальщину. Це входило тоді в моду і приваблювало багатьох.

Я теж придбав “Променя” і, без труднощів, багато чого не розуміючи, прочитав його, та він мало що освітив у моїй голові, де ще не встоявся хаос плутаних і суперечливих думок. Збудило мене, так би мовити, з національної летаргії і штовхнуло остаточно “самовизначитись” — інше.

Я бував іноді в одного з товаришів по клясу, сина заможних батьків. Проходячи до його кімнати “чорнив” ходом, через кухню, я звернув увагу, що їхня служниця читає якусь грубеньку книжку. Це зацікавило мене, і я попросив дати мені почитати її. То був декляматор “Досвітні вогні”. Перегортаючи сторінки, я натрапив на переклад уривка поеми “Наливайко” Рилєєва:

Того, хто перший з-під ярма
На самовладців меч здійма,
Я знаю — скрізь жде смертна доля,
Але скажи: коли і як,
Де здобулась без жертви воля?

Я замислився над палкими словами мученика-декабриста, який уже стояв у моїй уяві на високому п'єдесталі. Чому російський декабрист-поет у туманному Петербурзі взяв для вислову своїх вольнолюбних думок сюжет з української історії і оспівав її героїв?.. Розгадка прийшла пізніше, а тим часом на мене велике враження справили також кінцеві строфи вірша Загірньої:

Бо настане той час,
Що в тобі, краю мій,
Вже не знатимуть слова неволя,
А по рідних хатах, і по рідних степах
Пануватимуть щастя і воля.
Легко стане тоді нам лежати в труні,
Бо і ми свою лепту останню
Положили на те, щоб країні своїй
Пособити в її базталанню.

Безталання!.. Хіба ця служниця Фросина, в якій я взяв декляматора і з мови якої не раз глузували при мені “культурні” батьки мого товариша — не вираз цього безталання? А ті люди в сірках, що поневірялись наймитам в поміщицьких маєтках, гнули спину на цукрових плантаціях Кеніга й Харитоненка, або ті сільські парії, що, подібно до героїв Тесленка, блукали по Охтирці, шу-

каючи, де б це заробити копійчину, — не безталання всього народу?..

Убогі ниви, убогі села,
Убогий обшарпаний люд.. —

завершив картину безталання короткий вірш Грінченка.

З друкованих рядків вірша Загірньої мені вчуся голос предків, що заповідав якось довести цей безталанний, топтаний панами, зневажений офіційною наукою і зраджений своїми підпанками й куркуленками народ до тих ясних днів, коли “вже не знатимуть слова неволя”.

Коли згодом я дізнався, що М. Загірня, дружина Б. Грінченка, за дівочим прізвищем Гладіліна, — з національності росіянка, так само, як росіянами були Рилєєв і Вілінська, або Марко Вовчок, що так глибоко зворушила мене своїми “народними оповіданнями”, я ще більше ствердився в своїй новій “вірі”.

Ідея відродження цього засмученого краю, зволення його затурканого народу, що був посміховиськом і гноєм для неситимих, жорстоких визискувачів, постала передо мною не як химера марнословів-фантастів, а як благородна справа, за яку борються чесні справедливі люди, незалежно від своєї національності. Звісно, я тоді ще не втрапив на правильний шлях боротьби. Але, як би там не було, я відчув своїм першим моральним обов’язком до цього, свого ж таки народу, — принаймні вивчити його мову.

Я почав писати свої перші оповідання тоді, коли давно вже не тільки вільно володів, але й мислив українською мовою. Писав я і раніш — вірші, фейлетони й нариси російською мовою, але то були учнівські проби пера, дарма що дещо з того було надруковано; тепер це була потреба — сказати своє слово про те, що розбурхала в мені й навколо мене велика революція.

Мені поталанило на перших кроках: мої оповідання охоче друкував київський журнал “Нова громада”, що почав виходити 1923 року, подобалися вони й моїм невибагливим слухачам, хвалили їх і рецензенти. Це був час, коли вважалось, що і в літературі мають відбуватись кардинальні зміни — з ламанням старих канонів і шуканням нових форм. Футуристи, пролеткультівці, “Гарт” і просто окремі безвідповідальні аматори галасу й буфонати урочисто проголошували свої програми й деклямації, кожний запевняючи, що тільки він володіє секретом творення пролетарської літератури і йде правдивою дорогою революційної творчости. Вони взято сперечались одне з одним за всякі мистецькі платформи й шляхи, але всі сходились на одному: клясику треба відкинути геть, як ні до чого непридатне в революційних умовах старе лахміття. Що далі від клясичної простоти й ясности і що більше словесної еквілібристики й крутиголок смислової зарозумілості — тим краще, тим ближче до загадкових обріїв пролетарської літератури прийдешнього. Фанатичні проповідники так званої “деструкції” в літературі, футуристи запевняли, що в наш динамічний час ніхто не читатиме довжелезних романів Л. Толстого й Ф. Достоевсько-

го, а вершиною поетичного слова сьогодні є вірш футуристичного лідера Михайла Семенка:

Понеділок,
Вівторок,
Серeda,
Четвер і т. д..

У цьому первозданному хаосі — ораторія витискає з поезії лірику, а коротка новеля, етюд і шкільні намагались монополізувати прозу.

Не пас задніх і я, помацки вибиваючись на власну стежку в пошуках “нового” стилю, і, за принципом — і в мене душа не з лопуцька, писав такою кучерявою мовою: “Тоді зашелестить і прокинеться в грудях моя травнева радість, заспіває гімни сонцю розгойдана вулиця, і встане на весь свій зріст така яскрава, близька Синя Волошка...”

Ця вітєвата пишномовність із загадковими образами, які часто-густо скидалися на ребуси й шаради, здавалась мені й багатьом іншим тим новим словом, що відповідає вимогам революційної епохи. Треба було недовгого часу, щоб мені самому стало ясно: не на новий стиль я втрапив, а лиш безпорадно борсався в чужих впливах, незугарно модернізуючи їх. А тим часом серйозна критика, добравшись нарешті до моїх перших творів, заперечливо захитала головою. Найбільше мене вразив закид її, що в мене дуже бідна мова. Після дифірамбів моїй стильовій кучерявості це було прикро слухати, але в цьому закиді таїлася гірка правда. І треба було набратись мужности, щоб признатись самому собі: тими штучними епітетами й надуманими безхребетними “красивостями” я тільки замилював читачам очі, маскував свою лексичну безпорадність, необізнаність з синонімікою, невміння просто, але образно висловитись.

Коли й тепер я натрапляю часом на словесні фейєрверки в молодих, що нагадують мені моє власне літературне юнацтво, мені хочеться сказати: “Мій молодий товаришу! Не видавай свою наївну піротехніку за творчий вогонь і ніколи не думай, що читач — дурніший за тебе й не збагне твоїх нужденних хитрощів. Він не вплете в твій вінок лаврів, зачарований отими псевдобарвистими “красивостями”, до яких удавався і я колись. У цьому може переконати тебе мій гіркий досвід...”

Поет і критик Я. Савченко слушно висміяв колись у мене такий до нестями штучний образ: “Надворі знову, як і вчора, як і три дні тому, блукали сірі, сліпі, безбарвні й нудні, як типова інтелігенція, хмари”. Перечитуючи ще живого тоді Васильченка, я натрапив на образ осінньої ночі: “Надворі осіння ніч — вітряна й видна. Низько у небі стримить, як золотий серп, пізній місяць — блискучий-блискучий, мов недавно викуваний. Через його спотикаються хмаринки, прудкі й ворухливі, як рибки. Біжать вони кудись отарами й табунами, розгойдуючи по землі хвостатими тінями”. Я порівняв прості й природні Васильченкові хмаринки-рибки з своїми “нудними, як типова інтелігенція”, хмарами, і мені стало до болю соромно перед самим собою. А коли трохи згодом я прочитав у Чехова: “Светила печальная августовская луна; печальная потому, что приближалась осень” і помітив, як ця коротка, проста фраза створила

мені картину передосінньої ночі й мінорно настроїла мене, я зрозумів, що, перевернувши на папері тонни словесної руди, я не добув і грама радія — нового слова.

Мені стало ясно, що, коли мої оповідання і справляють досі якесь позитивне враження на читача, то тільки тому, що мені щастило схопити типове, помітити характерне, впіймати влучний вислів, але все це лишається не до кінця використаним, поки я не маю напихати багатої палітри слова. Поволі я став розуміти, що, коли, скажімо, в мові ділових паперів або в побутовій розмові мені, щоб передати рух людини вперед, досить вжити дієслова "йти", то в художньому творі мені треба серед багатьох синонімів цього слова знайти саме той, який передавав би водночас не тільки рух, а й характер цього руху. Багата українська синоніміка може запропонувати цілий ряд слів, вибери, яке треба для твого малюнка, хоч би з цього коротенького переліку: чкурнути, майнути, податись, попростувати, рушити, повіятись, дибати, чимчикувати, дріботіти, чвалати, човгати, шкандибати, дріботіти, кульгати, плентатись, бичуватись і т. д. Можна було б ще багато вписувати синонімів до непромислового одного слова "йти", але досить і наведених, щоб бачити різноманітність нюансів кожного з цих синонімів і ті широкі можливості, які дає наша мова письменникові, коли він прагне, щоб у його творах було тісно словам, але широко думкам.

Якщо я напишу в своєму творі, що один мій персонаж умовив другого не здійснювати бучі, читач зрозуміє мою думку, але його уява не сприйме сцени умовляння; для цього мені треба або розписувати цю сцену кількома реченнями, або пошукати влучного синоніма. Серед кількох синонімів — ублагав, упросив, виканючив, умолив — знаходжу той, що передає мій задум: укоськав. Прочитавши фразу: "Петро Іванович нарешті укоськав Івана Петровича, і той не став здійснювати бучі", читач одразу уявить, як саме умовляли Івана Петровича: тупцяли коло нього, мов коло норовистого коня, удаючись до ласки, погроз і благання, гладили по спині, примовляючи, мов до маленького лошати "косю, косю", накидали гнuzдечку, поки він нарешті не втихомирився. Одне влучне слово таїть у собі цілу картину!

Або візьмемо кілька слів-синонімів — ждати (чекати), сподіватись, чатувати, пантрувати і синонімічно близьких до них — вічікувати, визирати, видивляти. Яка емоційна різниця між холодною фразою: "Я ждала тебе, сину", і насиченою гарячим почуттям: "Вже ж я очі, сину, за тобою видивила!"

Які багатющі засоби для образного відтворення думки дає знання синонімів своєї мови, але це знання в найзручнішій і найдоступнішій формі можна набути тільки через синонімічний словник. Доводиться дивуватися з байдужості чи неповороткості нашого Інституту мовознавства який і досі не спромігся заповнити цю зячуху прогалину, хоч і мав у своєму розпорядженні поважну й сумлінну працю в цій галузі А. Багмета і кілька років безплідно мудрував над нею. Тільки дякуючи журналові "Вітчизна", який третій рік систематично друкує цю вкрай потрібну працю, ми маємо, хоч і в

розкиданій, незручній для користування формі, український синонімічний словник. А що ж робить у цій справі Інститут мовознавства тепер, коли вже розпочали й багато зробили за нього інші? Чи не уподібнюється він і далі до криловського kota Васьки, який тільки "слушает да ест", замість того, щоб цей та інші крилаті вислови впорядкувати в російсько-українському фразеологічному словнику, як це вже другий рік також робить за нього харківський журнал "Прапор", друкуючи дбайливо складені матеріяли І. Виргана та М. Пилинської. Здається, Інститут мовознавства так звик до того, що цю корисну роботу над вивченням і дальшим розвитком української мови виконують за нього наші журнали, що лишається тільки запитати ще редакції журналів "Піонерія", "Барвінок" та "Малютко" — чи не могли б і вони чимось допомогти з свого боку нашому поважному та пошанованому, але німецькому на практиці Інституту мовознавства Академії наук УРСР?..

Сором нам усім, що за сорок чотири роки нового життя, яке дало нам усі можливості для розвитку української науки й мистецтва, ми досі не спромоглися видати в належній, доступній формі синонімічного й фразеологічного словників, так потрібних не тільки письменникам, журналістам, учителям-мовникам, а й кожній культурній людині, що хоче знати мовне багатство свого народу!

Якби гімназія не розвела колись мене з моїм вуличним товариством в Охтирці, я, певно, набув би те мовне підґрунтя для своєї пізнішої літературної роботи, яке мають щасливіші за мене письменники, що засвоїли українську мову від батьків та оточення. Лексика й фразеологія в моїх охтирських побратимів була колоритна й образна. Скаже, бувало, який-небудь малий паливода: "Ану, хлопці, беріть його за петельки та дайте добре по зябрах, щоб аж беркицнув!" — і сопливий шибеник, що прощепився в чомусь перед товариством, одразу починає шануватись, бо інакше буде йому непереливки... Мабуть, тільки такі окремі клаптики з минулого, що перенесла через роки моя пам'ять, були живими острівцями серед мертвого моря протоколізмів і лексичних покручів у мові моїх ранніх оповідань.

Мені бракувало сталого мовного підґрунтя, і я не раз пік рака перед редакторами, бачачи, якого строкатого вигляду набирають сторінки мого рукопису після їхнього правлення, й мимоволі дивуючись їхньому пекельному терпцю, стоїчній згляді й поблажливості до мене. Мені стало ясно, що покладається на сумлінну працю редакторів мови видавництва і редакцій, як то часом роблять і тепер окремі письменники, байдужі до мови, якою вони пишуть, — не можна. Якщо я хочу бути письменником, достойним свого читача, я не маю права перекладати велику частину праці коло мого твору на інших, а сам повинен її виконувати, виходячи з усвідомлення своїх професійних і моральних обов'язків.

Ще до того, як мене потягло до активної художньої творчості, я перечитав був класиків, віддаючи увагу розвиткові сюжету читаного, а не мовній аналізі; звісно, я принагідно набув певного запасу слів, достатнього, щоб передати українською мовою свою думку, але далі моя мовна практика

стала жити з мови газет, відозв, брошур і ділового листування. Та виявилось, що для художньої творчості цього арсеналу — замало. Якщо форма має відповідати змістові, то треба визнати, що ніякий цікавий сюжет не зможе окупити в кінцевому підрахунку анемічної, кволої мови.

І отоді я по-справжньому взявся працювати над своєю мовою. Я заходився вивчати мову клясиків, виписуючи кожне характерне слово, кожний цікавий вислів. Моїми настільними книгами стали словник Грінченка й збірка приказок та прислів'їв Номиса. Я й раніш знав багато українських народних пісень, але тепер мене цікавив не мотив їх, як було раніш, а текст. Я міг забути покласти в кишеню гроші, цигарки, сірники, але ніколи не розлучався з олівцем і записником, куди записував усе, що тільки траплялося почути нового з живих уст народу. Ось їду пізньої осені пароплавом з полювання; мене змагає втома й хилить на сон, але коло мене сидять селяни, що везуть усяку живність на базар до Києва, і, щоб збути час, розмовляють між собою про всяку всячину. Уривками чую, що кажуть щось про осонню за бережницю на Десні, про прибутну воду на задеснянських луках і про якусь ненадленну Зіньку, що, незважаючи на всі ці перешкоди, за всякої негоди вирушала через річку до свого коханого. Аж три нових для мене слова! Перемагаючи втому, записую їх, а вдома звіряю за словником Грінченка. "Прибутна вода" є в словнику, замість "забережниця" є "забережень", але в тому ж значенні, а от "ненадленною" в розумінні "похотливая", "ненасытная", нема. Мій власний практичний словник збагатився на три нові слова! Ідучи в Києві вулицею, ненароком чую, як одна жінка ламаною російською мовою розповідає про щось другий і раптом каже чудову українську приказку, якої я досі не чув: "Чужу біду розведу, а своїй не дам ладу"; або ось у крамниці якась приїжджа лагідна бабуся з села каже чемній продавщиці: "Еге ж бо, дочко, — ласкавими очима і гадюк чарують!.." Розуміється, обидві приказки одразу попадають до мого записника. Так я колекціоную не тільки приказки, а й усякі характерні, соковиті вислови, приповідки, функціональне значення яких у живій образній мові, не кажучи вже про художній твір, не менше за приказки. Ось представник колективу якоїсь установи, де готуються до ювілею директора, сперечається в майстерні з токарем по дереву, якому замовлено зробити художню дерев'яну обкладинку до адреса, але той чимось не догодив замовця і на виправдання своє бурчить: "Ех, що там і казати — не рідному батькові і не за готові гроші!" Ніякі описи вдачі й ставлення робітника до загаданої йому роботи не можуть зрівнятися з цим запаширим висловом, що характеризує разом усе. Звісно, я записую його, бо він не раз може знадобитись мені.

Може, багато із записаного ніколи й не припадуть мені в моїй поточній оригінальній та перекладацькій роботі, але, в разі потреби, мені не доведеться нишпорити в словесному лушпинні, щоб знайти добірне зерно.

Вивчаючи мову нашої клясики, прислухаючись до живої розмови народу, я дедалі більше збагачував свою лексику, засвоював неписані правила нашого словотворення, звикав до української синтак-

си, голоне, став відчувати нашу мову, відрізняючи все природне від фальшивого, що трапляється в літературному доробку моїх товаришів по перу. Я вже не писав, наприклад, такого слова, як "закапюрщик", яке, не довго думаючи, гатив був попервах, а замислювався — що буде краще в даному контексті: заводій чи привідця. Я вже не міг допустити такої неправильної з погляду української синтакси фрази, як оця: "Сказані мною слова, видимо, справили на нього певне враження", бо й клясика, і народна мова уникають вживати дійову особу в орудному відмінку, і якщо в одній пісні є такий зворот: "Буде лях проклятий батьками орати, матерями волочити", то тут батьки й матері — поставлено в орудному відмінку для того, щоб показати, що польський пан буде поводитись з батьками й матерями, як з худобою, якою орють і волочать ниву. Мені трапилось одного разу бути свідком такої сцени: старий колгоспник, почувши, як хтось голосно прочитав з газети фразу: "Трактористами з бригади Коваленка виорано 10 га з багатьма огріхами", слушно зауважив: "Ну, це вже брешуть! Такого, щоб людьми орали, як колись, ще за панщини було, тепер не водиться, — тракторами оремо". А скільки ще в нас можна прочитати: "Намальована художником картина" (тоді як малювати картину можна тільки пензлем чи олівцем), "Зрубане браконьером дерево" (яке, як відомо з діда-прадіда, рубують не чим іншим, як тільки сокирою) або "Двері відчиняються водієм" (замість того, щоб відчиняти їх рукою або механізмом). (Закінчення в черговому числі)

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ ШІСТЬ РІЧНИКІВ

"СОНЯШНИКА"

оправлені у три великі книжки
(у Кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.
2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.
3. За 1960 і 1961 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці три книжки і позбавитесь клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

● У цих трьох книгах знайдете відповідні матеріали на кожному пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

● У цих трьох книгах знайдете матеріали з історії та географії України.

● У цих трьох книгах знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-клясиків.

● У цих трьох книгах знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витискаками.

Замовляти в "Нових Днях".

II. РОЗПОДІЛ МІЖ РЕСПУБЛІКАМИ СРСР ЛІКАРЕНЬ, ЛІКАРНЯНИХ ЛІЖОК, МЕДИЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ТА ІНШИХ ЗАСОБІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В 1959 РОЦІ

У передущій статті ("Нові Дні" ч. 146) ми розглянули дані про розподіл між республіками СРСР витрат бюджетових коштів на охорону здоров'я людності за семиріччя 1951-1957 рр.¹ Проаналізувавши їх, ми виявили незаперечну дискримінацію неросійських республік, як колоніальних московських територій. Тепер розгляньмо статистичні дані, що їх взято з іншого офіційного джерела про розподіл в СРСР в 1959 р. між республіками медичного персоналу, лікарень, лікарняних ліжок та інших засобів охорони здоров'я. Як побачимо далі, ці нові й за інший рік дані в основному підтверджують нам ті самі висновки про дискримінацію неросійських республік. Головним джерелом для нас буде "Статистический ежегодник" за 1959 р., що його видано в Москві року 1960.

1. Лікарні. Про кількість лікарняних установ (без військових шпиталів) та про розподіл їх між республіками в 1959 р. дає нам уявлення наступна табл. 1.

Табл. 1.

КІЛЬКІСТЬ ЛІКАРНЯНИХ УСТАНОВ В 1959 р. БЕЗ ВІЙСЬКОВИХ ШПИТАЛІВ²

Республіки	Людність на кінець 1959 р. у тисячах	Всього лікарень	Лікарень на 100 тис. людности	У % до РСФСР
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
РСФРР	118,930	14,317	12.04	100
Українська	42,465	4,999	11.77	98
Білоруська	8,144	973	11.95	99
Узбецька	8,372	900	10.75	91
Казахська	9,843	1,699	17.26	143
Грузинська	4,131	661	16.00	133
Азербайджан.	3,819	604	15.82	131
Литовська	2,761	301	10.90	91
Молдавська	2,970	335	11.28	94
Латвійська	2,113	274	12.97	108
Киргизька	2,139	250	11.69	97
Таджицька	2,036	233	11.44	95
Вірменська	1,824	261	14.31	119
Туркменська	1,567	315	20.10	167
Естонська	1,209	226	18.69	155
Разом ССРС:	212,323	26,348	12.41	103
У тому числі:				
а) 13 неросійських республік без УРСР	50,928	7,032	13.18	115
б) Усі 14 неросійських республік з УРСР	93,393	12,031	12.88	107

Щоб найлегше було усвідомлювати дійсний стан речей і робити більш-менш вірні висновки, ми скрізь при порівнянні неросійських республік з РСФСР зводимо цифрові показники до одновимірної бази — до розрахунку на 100.000 людности.

Проте ця метода (що її треба визнати за єдино правильну при вивченні стану окремих складових республік СРСР) не завжди при відсутності інших важливих додаткових даних може дати цілком вірне уявлення. Прикладом можуть бути цифри про розподіл лікарняних установ між республіками в табл. 1. Як видно з графі 5 цієї таблиці, аж сім союзних республік із п'ятнадцяти мали року 1959 (із розрахунку на 100.000 людности) кількість лікарняних установ більшу за РСФСР, а саме: Туркменська на 67%, Естонська на 55%, Казахська на 43%, Грузинська на 33%, Азербайджанська на 31%, Вірменська на 19% і Латвійська на 8%. Сім же інших неросійських республік мали того року кількість лікарняних установ меншу за РСФСР, а саме: Литовська на 9%, Узбецька на 9%, Молдавська на 6%, Таджикицька на 5%, Киргизька на 3%, Українська на 2% і Білоруська на 1%. В цілому ж, коли взяти ці 14 неросійських республік разом, то із розрахунку на 100.000 людности вони мали лікарняних установ на 7% більше, ніж РСФСР.

Проте в даному разі було б великою помилкою робити висновки, що людність деяких неросійських республік краще забезпечена, ніж людність РСФСР. Справа в тому, що лікарняні установи не всі однакові і часто-густо так відрізняються одні від одних, що абсолютно не даються для порівняння тільки самими кількісними показниками. Хто бачив і знає великі й рівняючи добре устатковані будинки поліклінік великих міст, особливо ж Москви й Ленінграду, а разом з тим хто відвідував також сільські лікарні чи навіть малих міст СРСР, той прекрасно розуміє в чім тут справа.

Поліклініки великих міст — це здебільшого великі будівлі, в яких зосереджено багато різних лікувальних кабінетів та дослідних лябораторій. У них працюють десятки лікарів різних фахів і кваліфікацій, враховуючи і найвищі. Сільські ж лікарні — це у величезній більшості малі й тісні будівлі, бідно влаштовані, і здебільшого обслуговує їх один лікар, що змушений бути фахівцем від усіх хвороб. Та й лікарні малих міст часто-густо мало чим відрізняються від цих сільських лікарень. То ж і не дивно, що Казахська, скажімо, республіка кількістю лікарняних установ на 100.000 людности перевищувала в 1959 р. РСФСР на 43%, а витрат на охорону здоров'я в порівнянні з РСФСР мала менше аж не 20,5% мінімум.

Тільки Естонська й Латвійська республіки у порівнянні з РСФСР мали поряд із значною перевагою кількості лікарняних установ (при розрахунку на 100.000 людности) також значну перевагу й витрат на охорону здоров'я людности. Але це в тому, звичайно, разі, коли до бюджету РСФСР не додавати витрат із замаскованого "союзного бюджету." А це, власне, треба б зробити перед тим, як порівнювати. Проте Естонія та Латвія становлять в даному разі виняток. І пов'язане це явище, треба думати, із акцією інтенсивної примусової за плянами ЦК КПРС асиміляції цих республік

та з насаджуванням у цих республіках російських колонізаторських елементів, особливо з числа пенсіонерів. Для них і створюються тут кращі умови охорони здоров'я. Але про це мова буде ще далі, в статті про соціальне забезпечення. В інших же випадках ми маємо при розрахунку на 100.000 людности таку картину у порівнянні з РРФСР: Узбекика республіка мала кількість лікарняних установ більшу на 43%, а грошових витрат на охорону здоров'я менше на 22,5%; Азербайджанська мала кількість лікарняних установ більшу на 31%, а грошових витрат менше на 2,5%; Вірменія мала кількість лікарень більшу на 19%, а грошових витрат на охорону здоров'я менше на 8,8%.

Про інші ж сім республік, як от: про більшу Українську і менші — Білоруську, Узбекику, Литовську, Молдавську, Киргизьку і Таджикицьку — не доводиться й говорити. Всі ці республіки мали менші за РРФСР: і кількість лікарняних установ, і суми витрат на охорону здоров'я (порівняй з таблицею 10 передуючої статті в "Нов. Днях", ч. 146).

Але значно яскравіші показники дає аналіза інших даних, де між одиницями обліку немає такої занадто вже різниці, як між лікарняними установами.

2. Загальна кількість ліжок по лікарнях. Розподіл між республіками загальної кількості ліжок по лікарнях являє нам вже цілком іншу картину, ніж розподіл лікарняних установ. Виявляється, що року 1959 усі 14 неросійських республік, де жило 93.393 тис. людности, мали пересічно (із розрахунку на 100.000 людности) аж на 7% менше лікарняних ліжок. Проте й тут між окремими республіками були, звичайно, досить значні відміни, що й видно з табл. 2.

Табл. 2

ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ЛІЖОК ПО ЛІКАРНЯХ В 1959 Р. (БЕЗ ВІЙСЬКОВИХ ШПИТАЛІВ)¹

Республіки	Всього ліжок в тисяч.	Припадало на 100.000 людности	У % до РСФСР
(1)	(2)	(3)	(4)
РРФСР	936,6	788	100
Українська	318,6	750	95
Білоруська	51,9	637	81
Узбецька	52,8	631	80
Казахська	76,9	781	99
Грузинська	28,8	697	88
Азербайджанська	25,8	676	86
Литовська	20,6	746	95
Молдавська	20,5	690	88
Латвійська	22,2	1.051	133
Киргизька	14,6	683	87
Таджицька	12,6	619	79
Вірменська	12,2	669	85
Туркменська	12,8	817	104
Естонська	11,2	926	118
Разом СРСР	1.618,7	762	97
У тому числі:			
а) 13 неросійських респуб. (без УРСР)	326,9	713	90
б) Усі 14 неросій. республік	681,5	730	93

Як видно з показників табл. 2, у трьох республіках кількість ліжок-місць по лікарнях у порівнянні з РРФСР була з 1959 р. (із розрахунку на 100.000 людности) більша: в Латвійській на 33%, в Естонській на 18% і в Туркменській на 4%. Здогадну причину цього явища щодо Латвії й Естонії ми висловили передніше. Що ж стосується значно меншої рівняючи переваги над РРФСР Туркменської республіки, то ми покищо не можемо нічого сказати не маючи для цього даних. У всіх же інших 11-ти неросійських республіках кількість лікарняних ліжок із розрахунку на 100.000 людности є у порівнянні з РРФСР менша від 1% (в Казахській республіці) і до до 21% (в Таджикицькій). Коли ж брати республіки з великою кількістю людности (для вилучення впливу випадкових явищ), то Україна (42,5 млн. людности) у порівнянні з РРФСР (118,9 млн. людн.) мала ліжок по лікарнях із розрахунку на 100.000 людности менше на 5%, а всі інші 13 неросійських республік (50,9 млн. людности) менше на 10%.

3. Загальна кількість лікарів та дентистів. Ще показовішим є розподіл між республіками лікарів і дентистів. А розподіл цих фахівців робиться організовано за нарядами з московського центру, як і розподіл усіх фахівців взагалі. Із 379,501 лікаря, що їх зареєстровано було в 1959 р. в цілому СРСР, на території РРФСР працювало 220.822 особи, або 58,2% всієї кількості, при питомій вазі в Союзі людности РРФСР — 56,0%. В Україні було 75.526 лікарів, або 19,9%, при питомій вазі людности України — 20,0%. У всіх інших 13-ти неросійських республіках було лікарів 83,153, або 21,9% все-

Табл. 3

КІЛЬКІСТЬ ЛІКАРІВ В 1959 Р. (БЕЗ ВІЙСЬКОВИХ СЛУЖБОВЦІВ)¹

Республіки	Всього лікарів	На 100 тисяч людности	У % до РРФСР
(1)	(2)	(3)	(4)
РРФСР	220,822	186	100
Українська	75,526	178	96
Білоруська	10,798	133	72
Узбецька	10,618	127	68
Казахська	12,490	127	68
Грузинська	12,963	314	169
Азербайджанська	8,361	219	118
Литовська	4,577	166	89
Молдавська	3,813	128	69
Латвійська	5,109	242	130
Киргизька	2,842	133	72
Таджицька	2,279	112	60
Вірменська	3,968	218	117
Туркменська	2,631	168	90
Естонська	2,704	224	120
Разом СРСР	379,501	179	96
У тому числі:			
а) 13 неросійських республік (без УРСР)	83,153	163	88
б) 14 неросійськ. республік	158,679	170	91

союзної кількості, при питомій вазі людності цих республік рівній 24%.

Дентистів в СРСР в 1959 р. було 28,482, або в 13,3 раза менше за кількість лікарів. Розподілялися ж вони між союзними республіками так: в РРФСР — 17,415, або 61,2% всієї кількості, в УРСР — 5,223, або 18,3% і в 13 інших неросійських республіках — 5,844, або 20,5%. Проте ще яснішу картину ми збудемо, коли зведемо показники усіх республік до одновимірної бази — до розрахунку на 100.000 людності. (Див. табл. 3).

Порівнюючи з РРФСР кількість лікарів по неросійських республіках (див. гр. 4 таблиці 3), ми виявляємо, що п'ять республік мали в 1959 р. значно більшу кількість лікарів із розрахунку на 100.000 людності, ніж РРФСР. Так, Грузинська мала більше на 69%, Латвійська на 30%, Естонська на 20%, Азербайджанська на 18% і Вірменська на 17%. Це все ті республіки (особливо кавказькі), що мають на своїх територіях курортні й лікувальні місцевості й заклади, до яких для лікування і просто для відпочинку з'їздять багато людей перш за все з РРФСР, з Москви й Ленінграду особливо. Крім того, щодо Латвії й Естонії, то, певно, відіграє тут якусь помітну роллю і друга причина, про яку згадано вже передніше, себто — перетворення цих республік на район оселення важливих емеритів. Усі ж інші дев'ять неросійських республік (а в тому числі й Україна з її кримським та прикарпатськими курортно-лікувальними районами) мали в 1959р. кількість лікарів із розрахунку на 100.000 людності значно меншу, а саме: Українська на 4%, Туркменська на 10%, Литовська на 11%, Білорусько на 28%, Киргизька на 28%, Молдавська на 31%, Узбецька на 32%, Казахська на 32% і Таджикицька на 40%. В цілому ж, усі 14 неросійських республік, де зосереджено 93,393 тис. людності, в 1959 р. мали лікарів (із розрахунку на 100.000 людності) менше за РРФСР на 9%. Таким чином, більша кількість лікарів, дозволена плянуючими органами в п'ятох малих неросійських республіках, цілком не тільки урівноважена, а й добре надолужена недоданням значної кількості лікарів іншим неросійським республікам.

Уся кількість лікарів СРСР у статистичному щорічнику на 1960 р. розподілена за фахами: терапевтів — 92,728, хірургів — 37,651, акушерів-гінекологів — 27,362, педіатрів — 54,969, окулістів — 9,863, отоларингологів — 8,926, невропатологів — 9,850, психіатрів — 6,146, фтизіатрів — 15,963, дермато-венерологів — 9,253, рентгенологів — 14,782, лікарів фізкультурних хвороб — 1,639, лікарів санітарно-протиепідемічного фаху — 29,171, стоматологів — 15,177. Проте такого розподілу лікарів за фахами між республіками, хоча ці республіки за конституціями є, нібито, самостійні — не дано.

Що ж стосується дентистів, то їх року 1959 було в СРСР 28.482 особи, або у 13,5 раза менше од загальної кількості лікарів. Розподіл же їх між республіками можна бачити з таблиці 3а.

Тут ми бачимо, що із розрахунку на 100.000 людності дентистів було більше, ніж в РРФСР, у трьох республіках: у Білоруській на 33%, у Вірменській на 32% і в Азербайджанській на 22%.

Проте причина цього явища зараз нам не ясна. Всі ж інші неросійські республіки мали їх менше: Естонська на 9%, Латвійська на 12%, Українська на 16%, Туркменська на 22%, Таджикицька на 34%, Узбецька на 40%, Казахська на 40%, Грузинська на 41%, Киргизька на 43%, Молдавська на 51%, а Литовська навіть на 81%, себто — у п'ять разів менше за РРФСР. Всі ж 14 неросійських республік разом взяті мали в 1959 р. зубних лікарів (при розрахунку на 100.000 людності) аж на 19% менше за РРФСР.

Табл. 3а

КІЛЬКІСТЬ ДЕНТИСТІВ В 1959 Р. (БЕЗ ВІЙСЬКОВИХ СЛУЖБОВЦІВ)

Республіки	Всього дентистів	На 100 тис. людності	У % до РРФСР
(1)	(2)	(3)	(4)
РРФСР	17,415	14.6	100
Українська	5,223	12.3	84
Білоруська	1,580	19.4	133
Узбецька	740	8.8	60
Казахська	871	8.8	60
Грузинська	354	8.6	59
Азербайджан.	679	17.8	122
Литовська	77	2.8	19
Молдавська	210	7.1	49
Латвійська	271	12.8	88
Киргизька	178	8.3	57
Таджицька	195	9.6	66
Вірменська	350	19.2	132
Туркменська	178	11.4	78
Естонська	161	13.3	91
Разом СРСР	28,482	13.4	92
У тому числі:			
а) 13 неросійсь. республік (без УРСР)	5,844	11.5	79
б) 14 неросійсь. республік (з УРСР)	11,067	11.8	81

4 Кількість середнього медичного персоналу. Середнього медичного персоналу в 1959 р. в СРСР було 1,315.8 тис. осіб, або майже в три з половиною рази більше, як лікарів. Але в розподілі його між республіками помітна та сама тенденція плянувальників, що і в розподілі лікарів. (Див. табл. 4). У порівнянні з РРФСР більшу кількість середнього медичного персоналу (при розрахунку на 100.000 людності) мали три тих республіки, що їх згадувалося передніше: Естонська на 14%, Латвійська на 7% і Грузинська на 7%. Усі інші одинадцять неросійських республік мали середнього медичного персоналу менше, а саме: Азербайджанська менше на 1%, Туркменська на 1%, Українська на 7%, Вірменська на 10%, Казахська на 17%, Білоруська на 20%, Молдавська на 21%, Литовська на 23%, Киргизька на 26%, Узбецька на 34% і Таджикицька на 43%.

В цілому ж, усім 14-ти неросійським республікам разом дано було середнього медичного персоналу на 12% менше, ніж РРФСР при розрахунку на 100.000 людності.

Табл. 4

КІЛЬКІСТЬ СЕРЕДНЬОГО МЕДИЧНОГО ПЕРСОНАЛУ

В 1959 р.⁷

Республіки	Всього тисяч осіб	На 100 тис. людности	У % до РРФСР
(1)	(2)	(3)	(4)
РРФСР	779.2	655	100
Українська	258.5	609	93
Білоруська	42.6	523	80
Узбецька	36.1	431	66
Казахська	53.3	542	83
Грузинська	29.3	709	108
Азербайджан.	24.7	647	99
Литовська	14.0	507	77
Молдавська	15.4	519	79
Латвійська	14.8	700	107
Киргизька	10.4	486	74
Таджицька	7.6	373	57
Вірменська	10.7	587	90
Туркменська	10.2	651	99
Естонська	9.0	744	114
Разом СРСР	1,315.8	620	95

У тому числі:

а) 13 неросійськ.

республік

(без УРСР)

278.1

546

83

б) Усі 14 неросійськ.

республік

536.6

575

88

5. Постійні дитячі ясла. Поява в СРСР значної кількості дитячих ясел — це наслідок масового втягнення у виробничу працю жінок, не виключаючи й тих, що мають немовлят. Досить сказати, що в 1958 р. в цілому СРСР серед робітників і службовців жінки становили 47%, а серед колгоспників, що працювали в колгоспному господарстві, кількість жінок сягала навіть до 58% а в Україні, зокрема — 60%; це найвищий між всіма республіками СРСР відсоток). Далі слід зазначити, що за статтею 14 "Примерного устава сільськогосподарської артели", жінки в колгоспах у зв'язку з вагітністю мають одержувати звільнення від праці на місяць до пологів і на місяць після пологів, а всього на два місяці. Щоправда, в поодиноких колгоспах це звільнення від праці збільшується до 3 і 4 місяців. Але разом з тим трапляються випадки, коли колгоспна адміністрація дає звільненню від праці й менше як на два місяці.¹⁰ Тож для тих немовлят, що їх ні на кого залишити дома, коли матері змушені йти на працю, і влаштовуються дитячі ясла. При відсутності дитячих ясел або місць у них — матері змушені залишати своїх немовлят і взагалі малих дітей на догляд або зовсім старих і непрацездатних членів родин, своїх або й сусідських, або залишати їх під опікою трохи більших дітей, які, проте, самі потребують ще догляду дорослих. В наслідок чого трапляються різні нещастя й захворювання малих дітей. Та хоча жінки по всіх республіках більш-менш в однаковій мірі змушені брати участь у виробничій праці на фабриках та виробнях, в колгоспах чи радгоспах, проте забезпечення дитячими яслами не по всіх республіках СРСР однакове, що й видно з наступної табл.5.

Відносно найкраще кількістю місць у дитячих

яслах забезпечена РРФСР і найгірше — неросійські республіки, коли їх взяти всі разом. Виняток з них становлять тільки дві туркестанські республіки: Туркменська, яка при розрахунку на 100.000 людности мала в 1959 р. місць в дитячих яслах на 64% більше за РРФСР, та Узбецька, що мала на 12% більше. Можливо, що це пов'язане з потребою максимального використання жіночої робочої сили на бавовняних плянтаціях. А вже в 1959 р. із восьми республік, що продукували бавовну, Узбецька й Туркменська республіка дали (в основному для фабрик РРФСР) 3,521.7 тис. тонн бавовняної сировини, що становило 75% всієї заготовленої цієї сировини в СРСР.¹² Проте всі інші неросійські республіки мали місць в дитячих яслах менше за РРФСР (при розрахунку на 100.000 людности). Так, Казахська менше на 18%, Киргизька на 36%, Українська на 42%, Азербайджанська на 43%, Грузинська на 46%, Білоруська на 56%, Вірменська на 56%, Молдавська на 58%, Латвійська на 58% і Литовська на 76%, або в чотири рази менше в порівнянні з РРФСР.

Табл. 5

КІЛЬКІСТЬ МІСЦЬ У ПОСТІЙНИХ ДИТЯЧИХ ЯСЛАХ В 1959 р.¹¹

Республіки	Всього місць у тис.	На 100 тис. людности	У % до РРФСР
(1)	(2)	(3)	(4)
РРФСР	794.7	668	100
Українська	179.9	424	63
Білоруська	24.0	295	44
Узбецька	62.7	749	112
Казахська	54.0	549	82
Грузинська	15.0	363	54
Азербайджан.	14.5	380	57
Литовська	4.5	163	24
Молдавська	8.4	283	42
Латвійська	6.0	284	42
Киргизька	9.2	430	64
Таджицька	8.2	403	60
Вірменська	5.4	296	44
Туркменська	17.2	1098	164
Естонська	4.7	389	58
Разом СРСР	1.208.4	569	85

У тому числі:

а) 13 неросійськ.

республік

(без УРСР)

233.8

459

69

б) 14 неросійськ.

республік

413.7

443

66

У цілому ж, усі 14 неросійських республік мали постійних місць у дитячих яслах менше за РРФСР (із розрахунку на 100.000 людности) на 34%. Не зайвим буде зробити тут порівняння із витратою бюджетових коштів на дитячі ясла в 1951—1957 рр.,

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

Просимо вчасно відновити передплату — нагадування забирають тільки час.

Як не хочете більше читати "Нових Днів", то повідомте вчасно — спинимо висилання.

про що говорилося в передущій статті.¹³ Всі показники наступної табл. 6 зведені до одновимірної бази.

Табл. 6

ПОРІВНЯННЯ КІЛЬКОСТІ ПОСТІЙНИХ МІСЦЬ В ДИТЯЧИХ ЯСЛАХ З ВИТРАТАМИ НА НИХ ІЗ БЮДЖЕТОВИХ КОШТІВ У % ДО РРФСР

Республіки	Кількість місць в дит. яслах у 1959	Витрати бюджетових коштів на дитячі ясла за 1951-1957 роки у % до РСФСР	
	у % до РСФСР	Міста	Села
(1)	(2)	(3)	(4)
РРФСР	100	100	100
Україна	63	64,7	52,8
Інших 13 неросійськ. республік	69	59,8	45,7

Хоча за 1951—1957 рр. ми мали справу з відносним розподілом між республіками (при розрахунку на 100.000 людности) фінансових витрат на дитячі ясла, а за 1959 р. маємо справу з таким же розподілом між республіками кількості постійних місць в дитячих яслах, проте подібність у співвідношенні неросійських республік з РРФСР є начна, безсумнівна і дуже вимовна.¹⁴

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКЛИКУВАННЯ:

- ¹ Див. "Нові Дні" ч. 146, ст. 12—18.
- ² Складено за: Народное Хозяйство в 1959 г. Стати-

- стический ежегодник. Мсква, 1960, ст. 8, (людність і ст. 790 (лікарні).
- ³ Див передущу статтю в "Нових Днях" ч. 146.
- ⁴ Складено за Народное Хозяйство в 1959 г., ст. 791. Кількість людности для розрахунку див. табл. 1.
- ⁵ Складено за тим же джерелом, ст. 8 і ст. 788-789.
- ⁶ Там же, ст. 787.
- ⁷ Складено за тим же джерелом, ст. 8 і 790.
- ⁸ Женщина в СССР. Краткий статистический справочник. Москва, 1960, ст. 31.
- ⁹ Там же, ст. 42.
- ¹⁰ Ю. Р. Тиги: Пенсии и пособия в колхозах. Госюриздат. Москва, 1960, ст. 17-18, 42.
- ¹¹ Складено за: Народное хозяйство в СССР в 1959 г., ст. 8 і 793.
- ¹² Там же, ст. 360.
- ¹³ Див. передущу статтю в "Нов. Днях" ч. 146. лиц. 6 і 9.

- ¹⁴ Тут ми обмежилися аналізом загальних цифрових даних. Загальну ж якісну характеристику засобів охорони здоров'я в СССР, за даними більшовицької літератури та преси, читач знайде в праці доктора медицини В. Плюща:
  - a) V. Plushch: Medical services in the USSR today. ("Ukrainian Review", vol. 2. Instytut for the Study of the USSR. Munich, 1956).
  - b) V. Plushch: Suchasny stan medychnoi dopomohy naselenyu v USSR ta otsinka yoho stanu za dzherelamy sovyetskoï medychnoi presy. ("Ukrainsky Zbirnyk", vol. IV, 1955. Instytut for the Study of the USSR. Munich.

ВИЗНАЧНА ПАМ'ЯТКА НАШОЇ ДОБИ

Українська історична література збагатилася надзвичайно важливим виданням. Минулого року, вийшла друком праця: "Історія Української Православної Церкви, розділ 7. Відродження Української Церкви". Із вступом і замітками протопресвітера С. В. Савчука. Накладом Фондації Івана Грищука, стор. XXXVIII + 186, Вінніпег, Канада, 1961 року.

Завдяки ініціативі та великій пропіткій науково-дослідчій праці о. С. В. Савчука, праця блаженної пам'яті митрополита Василя Липківського побачила світ.

Перед тим, як перейти до формального перегляду видання, дозволимо собі зробити короткий вступ, щоб читачі мали ширшу уяву про питому вагу праці.

* * *

Відродження Української Православної Церкви і оформлення її в Українську Автокефальну Православну Церкву, з вибухом української національної революції — подія епохальна, непроминальна, вічна. Воно не могло не статися в такий період історії, коли наче під подихом Святого Духа народ, бувши довгий час наче в летаргічному сні, раптом прокинувся й перетворився в націю, почав творити своє державне життя в усіх державно-творчих прояхах: державно-адміністративному, правно-законодавчому, матеріально-культурному, культурно-духовому.

Відродження Української Православної Церкви було логічним продовженням, або навіть завершенням відродження національного, бо засвідчує і стверджує, що відродження українського народу було глибоко природне, ніким штучно не накинута і охоплювало навіть такі духові первні як релігійне життя народу.

Порівняно з іншими складовими частинами державного відродження України в 1917 році як війсьсько, шкільництво, фінанси, наука, мистецтво — відродження церкви натрапило на багато більші труднощі. Із скасуванням монархії та запровадженням демократичного ладу всі функціонери старого режиму автоматично звільнялися від "присяги цареві" і набували особисту волю для вирішування свого майбутнього громадського буття. Крім того, наявність хоч і незначної кількості політичних борців, що й перед тим не визнавали й поборювали самодержавний режим, сприяли більш-менш успішному творенню нових національних державних форм.

Зовсім інше становище було в церковно-релігійному житті. Відразу, після революції 1917 року в Росії почався рух і в церковному житті, але він напочатку обмежився лише скасуванням деяких чисто зовнішніх ознак Російської церкви. Скликано церковний собор, скасовано оберпрокуратуру, обрано патріярха тощо. Отже, православна церква в Росії лише скріплювалася адміністративно, ієрар-

хічно. Про автокефалію та відмосковлення національних церков (української, білоруської, грузинської), тобто, про віднезалежнювання їх від Росії, що мусіло б наступити вслід за творенням власних національних держав, не було й мови ні на Всеросійському соборі, ні у патріарха, ні в створених нових державних органах.

Російська церква й далі, за інерцією, залишилася на службі державі, хоч іншій, але з її погляду “єдиній неділимій Росії”. В той самий час в Україні діяли старі русифікатори-росіяни, або зрусифіковані єпископи, священники та чорне духівництво в монастирях, вірні слуги Російської церкви та ідеї “єдино неділимій Росії”. Нечисленні національно-свідомі українці-єпископи і священники не мали вільних рук, бо були пов’язані канонічними, ієрархічними, адміністративними та іншими зв’язками з Російською церквою. Революція не тільки не звільнила нікого з українських священнослужителів від цих зв’язків, а навпаки — ще зміцнила їх. Тому, відродження Української Православної Церкви від самого початку натрапило на ці непереборні перешкоди.

Перш за все, згадані перешкоди мусіли переборювати ініціатори і провідники відродженої Церкви, і що вищий ступінь становища того чи іншого діяча, тим важче було йому переборювати “канонічні” зв’язки. Вульгарно кажучи, кожному в першу чергу треба було стати “бунтарем”, “відступником” у церкві і від церкви, до якої належав. І коли кожний вірний наражувався лише на автоматичне вибуття, або адміністративне виключення з церкви, то кожний священослужитель ще й на тяжку церковну кару: переміщення або й звільнення з парафії чи єпархії, позбавлення сану, відлучення від церкви, анатему. Тому нам тепер з ретроспективи майже півстолітнього періоду, треба взяти до уваги, що всі провідники відродження Української Православної Церкви повинні були мати велику силу волі, надхнення Святого Духа, щоб не вагаючись рішитися знехтувати всім, що їх в’язало із церквою, в якій перебували раніше, і взяти на себе тяжкого хреста творців відродження Української Православної Церкви, щоб почати, провадити, завершити і нарешті життя своє віддати за Святе Діло. Не багато таких знайшлося, що стали на тернистий шлях новітнього мучеництва. Не знайшлося серед них жодного до кінця твердого духом єпископа, жодного з представників нашого чину, хоч переважно всі жіночі й чоловічі монастирі складалися з українських монахів і монашок. Із священників та дияконів знайшлися лише одиниці, але то були справжні духові провідники українського народу. За ними пішли всі, кого покликала національне сумління, кого після Бог послужити для Його Престолу. Були там представники різного соціального чи громадського стану: професори університету, учителі, інженери, громадські, кооперативні і навіть політичні діячі. Усі вони були свідомі своїх обов’язків, ніхто з них не шукав ні матеріальної користі, ні слави, ні подяки.

Серед небагатьох священослужителів, отих великих перших покликаних на новий подвиг, був і залишився аж до мучинецького кінця життя свого, блаженної пам’яті митрополит Василь Липківський.

Ніхто досі, навіть найзапекліші вороги відродженої нашої церкви, не може заперечити величі цієї людини.

Тому ми всі з найглибшою увагою й пошаною мусимо поставитися до світлої постаті митрополита Василя, та до всього того, що збереглося після нього й перенесене нашим народом до країн ново-го поселення.

Поки що нам відомі його: “Збірник проповідей” і “7-ий розділ Історії Української Православної Церкви”. Перший ще чекає на видання, хоч багато вже з нього видруковано в різних церковних органах, а другий, як сказано, появився друком в 1961 році, заходами протопресвітера С. В. Савчука, а перед тим у видавництві оо. Василян.

* * *

Видання, що ми його рецензуємо, як підкреслює видавець, не є перше видання, а третє. За перше видання видавець вважає видрукований у місячнику “Христова Громада” в Німеччині (в 1946 році) один підрозділ цієї праці (“Від 1917 року до 1-го Всеукраїнського Собору в 1921 році”). За друге — повне видання оо. Василян у видавництві “Добра Книжка”, за редакцією і з примітками о. М. Солов’я, в Торонті. Перше видання не закінчене, а друге задумане і здійснене не для пошани пам’яті митрополита В. Липківського, а швидше, щоб скомпромітувати як самого автора так і відродження УАПЦ та його творців. Крім того, у цьому виданні є чимало неточностей і перекручувань у тексті. Тимто, треба мати на увазі, що останнє, чи третє за чергою, видання найважливіше, бо видавець був свідомий свого важливого завдання: випустити у світ відповідно оформлений і науково стверджений повний текст праці митрополита В. Липківського, а подруге, спростувати всі зміни й коментарі та “додатки”, що їх пороблено в попередніх виданнях, особливо у виданні оо. Василян, і, нарешті, подати вичерпну історію оригінального тексту рукопису. Видавець свідомо обмежився лише історично-суспільним та історично-літературним аспектом проблеми, зовсім не торкаючись національно-світоглядového, ні канонічного, ні теологічного аспектів. Мусимо признати, що протопресвітер С. В. Савчук зі своїм завданням справився блискуче. “Історія Української Православної Церкви”, розділ 7-й, що він її видав, своїм оформленням справляє найкраще враження на читача. Видана 240-сторінкова праця складається з трох розділів: “Супровідних заміток видавця (22 сторінки)”, “Додатків”, де маємо 14 історичних документів та 9 фотокопій із цих документів (36 сторінок) і повний текст праці В. Липківського (172 сторінок). Крім того, як і в кожному науковому виданні подано показник імен (4 сторінки), 2 титульні сторінки (англійською та українськими мовами) і два портрети митрополита В. Липківського. Завершено видання змістом книжки. Переглянемо кожний розділ докладніше.

У “Супровідних замітках видавця” подно такий підзаголовок “Рідкісна пам’ятка нашої доби входить в історію”, а в перших рядках вступу видавець подав своє ставлення до теми, чи тематичної проблеми в таких реченнях: “Українська Авто-

кефальна Православна Церква з 1921 року — це перше цього роду, щодо своєї форми, змісту й ідеології явище в історії Української Православної Церкви, отже, це явище епохальне” (стор. IX). І далі: “Найбільшим ідеологом, надхненником і першим первоієрархом цієї Церкви був митрополит Василь Липківський, отже і його постать — епохальна, і ні в кого немає підстави цього заперечувати, не зважаючи на те, якого б погляду на особу митрополита В. Липківського й очолювану ним Церкву хто б не був” (стор. IX).

“З уваги на все це, написання митрополитом В. Липківським твору, про Церкву під його проводом — це явище помітно історичного значення, як факт сам собою. І саме під цим кутом я й підходжу, — каже о. Савчук, — до цього твору митрополита В. Липківського, щепто, я підходжу до нього як до епохальної історичної пам'ятки самої собою, абстрагуючи від мети, з якою автор її написав” (стор. IX). Після того, видавець подає докладну історію цілої праці митрополита В. Липківського та історію копії, з якої надруковано саму працю митрополита В. Липківського. Видавець на підставі свідчень авторитетних осіб, офіційного та приватного листування з ними, — митрополит Ніканор, архієпископ Мстислав, прот. М. Явдась, проф. М. Андрусак, прот. П. Маєвський, та багато інших, — ствердив: 1. Блаж. пам'яті митрополит В. Липківський свого часу написав “Історію Української Православної Церкви”. Оригінал рукопису цієї праці загинув під час другої світової війни (за одними свідченнями) і нібито зберігається в певних руках (за свідченням інших; 2. Сьомий розділ “Історії Української Православної Церкви”, а саме “Відродження Української Церкви в роках 1917—1930” зберігся в копії у митрополита Ніканора, яку й видано друком з ініціативи видавця. Ця копія звірена з оригіналом, виправлена після передруку машинкою і це засвідчив митрополит Ніканор; 3. Видавець порівняльною методою ствердив, що попередні видання (у місячнику “Христова громада” і у виданні оо. Василян) в дечому не відповідають текстові оригіналу, тобто копії, що зберігається у митрополита Ніканора; 4. Видавець у ввічливій формі (може навіть занадто ввічливий) заперечив коментарі та примітки о. М. Солов'я, зроблені у виданні оо. Василян.

Узагальнюючи зміст першого розділу праці, треба ствердити, що і зміст і форма викладу цілком наукові. Всі дискусійні питання — обґрунтовані відповідними цитатами або посиланнями на історичні документи. Цю першу частину праці треба вважати дуже важливою, бо у ній автор уводить і звичайного читача і дослідника у проблему, з'ясовує значення праці митрополита В. Липківського і складні перипетії, що призвели до її видруккування.

Другий розділ (“Додатки”) складається з листів, офіційних документів, фотокопій деяких матеріалів та списка єпископів, що його зладив прот. М. Явдась. Цей розділ допоміжний, але також дуже важливий. Протопрєсвітер С. Савчук дуже влучно підібрав лише важливіше, що удоводнює його твердження, подані у вступних замітках. Усі документи, що їх подано як джерела, стосуються виключно до історії походження рукопису митрополита В. Лип-

ківського, а не до історії самої Церкви, тому треба вважати їх вистачальними.

Третій і останній розділ, або, точніше кажучи, повний текст Сьомого розділу “Історії Української Православної Церкви” — “Відродження Української Церкви в роках 1917—1930” митрополита Василя Липківського — являє собою дослідний текст, звірений з оригінальним рукописом і засвідчений митрополитом Ніканором. На прохання видавця, митрополит Ніканор зробив фотокопію повного тексту, з якого і зроблено видання. Зрозуміло, що видавець жодних змін в тексті не зробив, ні мовних, ні фактично-історичних. Тому треба вважати це видання науковим і важливим також для дослідника як і для звичайного читача.

На цьому можна було б і закінчити, висловивши подяку видавцеві та всім особам, що спричинилися до видання цієї справді епохальної праці, оскільки вони мали за завдання лише видати незмінену і не зфальшовану історію нашої церкви, автором якої був сам первоієрарх її — митрополит В. Липківський. Завдання своє вони виконали дуже солідно, книжка оформлена бездоганно: обкладинка (М. Битинського), друк, ілюстрації, папір — все високої якості. Бракує лише видавничого знаку (фундації Ів. Гришука) на задній обкладинці.

Проте, ми вважаємо, що наше завдання було б не цілком виконане, якби ми не висловили своєї думки з приводу змісту праці митрополита В. Липківського, і деяких обставин, за яких вона написана.

* * *

Якщо розглядати “Історію Відродження Української Православної Церкви” митрополита В. Липківського в цілому, зробивши якнайширше узагальнення, то найперше треба підкреслити, що праця задумана й виконана як завершена цілість, хоч являє собою лише останній розділ більшої праці “Історія Української Православної Церкви”. Це свідчить, що автор, людина досвідчена в таких справах, уявляв собі значення своєї місії. Можна твердити, що він був переконаний, що цим твором завершує свою і своїх співпрацівників працю на віки-вічні. Що це його остання служба рідному народові і його православній церкві. І коли б він мав хоч мінімальні умови для такої відповідальної праці, то можна з певністю твердити, що ця праця була б і більша обсягом, і більше деталізована, а головне — насичена джерелами, яких тепер в ній бракує.

Праця має п'ять розділів: 1. Від 1917 року до Першого Всеукраїнського Церковного Собору; 2. Перший Всеукраїнський Церковний Собор УАПЦ 1/14—17/30 жовтня 1921 року і його значення в історії відродження Української Церкви; 3. Стан Української Церкви по окремих містах і повітах України в перші роки; 4. Праця і життя другої Всеукраїнської Православної Церковної Ради після Першого Всеукраїнського Церковного Собору; 5. Українська Автокефальна Церква і Радянська комуністична влада.

Кожний розділ поділений на окремі підрозділи, в яких висвітлено якусь галузь діяльності або події в Церкві. В тексті, хоч і бракує посилання на

джерела, але зі змісту можна зробити висновок, що автор мав геніяльну пам'ять. Він подає велику кількість імен, назви місцевостей, точні тексти або тези окремих виступів церковних діячів, і звичайно своїх. Тому, треба признати надзвичайно влучне твердження проф. Ів. Власовського, що праця митрополита Липківського є фактично основним джерелом історії УАПЦ.

Ми не будемо переказувати змісту самої праці, а лише як своє узагальнення, чи враження після кількарядового уважного перечитання її, та роз-

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Демолович

БУКВАР

Восьме поправлене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи

Друге збільшене видання (більший формат і виразніший та більший шрифт)

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Друге поширене й поправлене видання (збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт і формат сторінки).

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу. Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

думування над змістом її. Отже, на нашу думку, праця митрополита В. Липківського "Відродження Української Православної Церкви" являє собою не лише історію подій, а і історію діяльності головного учасника цих подій, тобто першоєрарха УАПЦ Написана "Історія" в специфічних умовах політичного терору окупаційної влади, повної ізоляції автора від своїх сподвижників і в буквальному розумінні слова самотності. При цьому сам автор перебував в найвищому напруженні зневіри і подратованості до своїх співробітників, до всього оточення, а головне до окупаційної влади.

Автор мав мильну уяву про окупаційний більшовицький режим. Він думав, що сила голосу членів Церковного Собору може переважити вимоги чи політичну тоталістичного режиму. Він вірив у силу свого авторитету, такий справді великого, але тим і небезпечно для більшовиків. Йому здавалося, що люди повинні були ствердити це своїми голосами. Це він висловив як докір і як вимогу на Соборі, коли звернувся із своїм знаменитим докором: "Чого злякалися! Боятися треба тільки Бога!"

Автор цілком слушно, і вірно описує всі заходи комуністичної влади до УАПЦ, в окремому розділі поділивши всю проблему на такі питання: "Відношення Радянської влади до віри і Церкви взагалі й тактика руйнації її", "Спроби розкладу Української Церкви. Соборно-Єпископська Церква", "Братство ДХЦ (Діяльна Христова Церква)", "Ліквідація Радвладою другої Всеукраїнської Православної Церковної Ради", і "Протирелігійний гніт на громадянство". Одначе, в деталях автор дещо переборщив, а дещо невірно висвітлив, або точніше кажучи суб'єктивно підійшов до висвітлення.

Перебуваючи на становищі першоєрарха, митрополит В. Липківський не міг входити у всі дрібниці адміністративного керування справами, а особливо такими, як стосунки з місцевою, а тим більше з центральною владою (в Харкові). Для цього були спеціально визначені функціонери, в Києві сам голова Ради М. Мороз, а в Харкові П. Ромоданов. Вони мали стосунки головним чином з адміністративним відділом Всеукраїнського Виконавчого Комітету (в Харкові) і Обласного виконавчого комітету (в Києві), і лише в дуже важливих справах безпосередньо з ДПУ. Автор не все узагальнив і висвітлив у праці ці стосунки так, що ніби всі лише й те робили, що ходили до ДПУ чи преставники ДПУ до Ради для відповідних розмов. Між іншим, до речі тут зауважити, що цей момент був головною перешкодою до невидрукування праці у свій час, в Європі, а також став "головною темою до коментарів у виданні оо. Василіян". Ми думаємо треба щоб у цій справі забрали голос ще живі свідки, і спеціально висвітлили для історії справу техніки адміністративного втручання влади до Церкви. Ми не маємо на увазі переслідування діячів Церкви ДПУ, арештування, ув'язнення, труси, допити, такі методи нічим не відрізнялися від тих, що їх застосовували до всіх інших громадян, а йде мова про шоденну, рутинну працю — реєстрацію парафій, зобування дозволу на зібрання, відвідини вищих представників церкви, дозвіл на виїзд для участі в працях Всеукраїнської Православної Церковної Ради тощо. В цьому відношенні мають бути надзвичай-

но важливі спогади сл. пам'яті В. Потієнка, як колишнього голови ВПЦР.

Треба висловити жаль, що самі православні українці у свій час не видали цієї праці з відповідним поясненням. Треба було вдрукувати так, як оце зробив о. С. Савчук, подавши солідні коментарі до неї, як, наприклад, змалювати підрадянську дійсність, ставлення більшовицької влади до церкви тоді, коли її відокремлювали від держави. Вони хотіли (і формально того добивалися), щоб церкву мати за свою "совітську установу", що не сміла нічого робити без наказів. Змалювати обставини, в яких писав В. Липківський свою працю. Авторитетно пояснити окремі місця його праці. Так можливо було б запобігти і "коментарів" о. М. Солов'я, що рівнозначні з політикою католицької Церкви, бо ніхто з католиків досі не заперечив цих "коментарів".

Тепер всі ці справи до певної міри з'ясовані проф. Ів. Власовським в IV томі "Історії Української Православної Церкви" та о. С. Савчуком у вступних заувагах та прилогах-документах. Проте, потреба дальшої праці над історією УАПЦ не минула. Треба видрукувати Збірник проповідей митрополита В. Липківського і мемуари В. Потієнка, якщо такі справді існують, а також спогади учасників, що живуть серед нас, що були безпосередніми учасниками подій відродженої УАПЦ.

ОГЛЯД ПРЕСИ

УКРАЇНСЬКА ПРЕСА ПРО МАЙБУТНІЙ ПРОЦЕС І. ГУЗЕНКО — "НОВІ ДНІ"

Вінніпезький двотижневик "Вісник", орган Української Греко-Православної Церкви в Канаді, у своєму великодньому числі (28. 4. 1962 р.) в рубриці "Суд за М. Горького" під заголовком "Ігор Гузенко позиває "Нові Дні" переповідає початок конфлікту (нашу рецензію на місячник "Молода Україна" з березневого числа та інформує про можливість процесу з квітневого числа) і далі пише таке (передруковуємо без змін і скорочень):

"До правильної opinii п. Петра Волиняка про Горького — opinii висловленої із становища українства й людської моралі, слід пригадати, що свого часу у журналі "Вісник" (Львів) за редакцією д-ра Дмитра Донцова (це був український націоналістичний журнал) у статті "Солодкий Горький" було подібно й істотно висвітлено вірнопідданчу службу Горького комунізму і Сталінові.

Якщо б у цій справі відбувся суд, то, як виходить з цих інформацій у "Нових Днях", редактора "Нових Днів" мали б судити за це, що він є проти звеличчування Горького, позовники мали б тоді доназувати, що Горький був людиною гідною пошани.

П. Волиняк хоч і довгий час прожив у большевицькій неволі, але, як видно з його правильного розуміння демократії з її свободою слова й думки у принципових справах загально-суспільного значення, він не заризивсь большевицькою психікою і "мораллю", яка м. ін. також проявляється і в тому, що вже й не розуміє потреби й суті свободи преси. П. Волиняка треба було б осуджувати, а то й судити не тоді, коли він словом і ділом здійснює боронену демократичними законами Канади свободу слова; його треба було б осуджувати, а то й судити тоді, якщо б він виступав проти свободи

слова, і вимагав (та ще й шляхом судової позви) він когось, щоб він не висловлював свої думки про суттєві справи суспільного значення.

Бо хто втіч від большевицької влади, але в його психіці залишаються сліди тоталітарного виховання, яке не терпить свободи слова, так як не терпить його большевицька влада, то "какая тут різниця"?

Хто ще занадто короткий час проживав в демократичному суспільстві і в демократичній державі, той ще, мабуть, не знає сутності демократизму, і тому ще не може знайти різниці між демократизмом і тоталітаризмом; тому іноді може й було б краще, якщо б державний суд дав тут лекцію демократичної Конституції. Формально це був би суд між особами, а морально — суд між принципами: демократичним і тоталітаристичним".

У ХАЛУЙСЬКО-БРЕХЛИВІЙ КОЛОНІ

Торонтське "прогресивне" "Українське Життя" у числі від 4 квітня ц. р. дуже хвалить "Канадійського фермера" за його виступ проти участі окремих українців в американській групі "бирчовиків".

"Українське Життя" дуже вдоволене з того, що "Канадійський Фермер" написав:

"...Поширення реакції, чи вона в ЗДА, в Іспанії, в Португалії, в Конго чи в Алжирі, лише тому, що вона має протикомуністичний характер, є для українців політичним анальфабетизмом та повторенням помилки міжвоєнних років, за яку ще й досі приходить нам покутувати".

Ми також вдоволені, що "Канадійський Фермер" так написав. І ми згодні з його редактором, що потім тим особам, які "попирають" реакцію доведеться сидіти на "ослячій лавці". Але редактори "Українського Життя" намагаються використати виступ "Канадійського Фермера" для своєї ланейсько-підлабузницької кар'єри — для оборони російського окупанта:

"Хіба постійне цькування проти Радянської України того ж "Канадійського Фермера" — це не повторення "старих помилок" не сидіння в "ослячій лавці"? В тому ж номері "КФ", з якого зацитовано передову, старий ренегат Т. Кобзей аж розперезався про "русіфікацію і колонізацію України", хоч тисячі туристів, які відвідали Радянську Україну і бачили все своїми власними очима, говорять про щось інше — про небувалий економічний і культурний розвиток України".

То кажете, пане Мацієвичу, що "прогресивні туристи" запевняють "щось інше"? Ви знаєте, що я вам цілком вірю: вони говорять те, що ви їм накажете.

Але дозвольте вам зацитувати, що про це говорять і пишуть в Україні. Журнал "Червоний Перець" ч. 4 (471), лютий, 1962 на 2-ій сторінці подає цитати з директиви міністра сільського господарства УРСР М. С. Співака, яку він розіслав колгоспам:

"Зоотехнік тов. Павленко з Котовського району, Одеської області, прислав мені для ознайомлення паперове рядно, яке на мові паперової людини зветься "інформацій по ліквідації яловости по колхозу на 1. XI и на 15. XI 61 года". Такі рядна-інформації колгоспи зобов'язані подавати в обласне управління сільського господарства регулярно.

А "рядно" має тридцять три графі! Зоотехнік колгоспу, на втіху паперовій людині, повинен доповідати, скільки "имеется неоплодотворенных коров свыше 2-х месяцев после растела, в том числе яловых с прошлого

года", скільки "осеменено і случено, виключая тех, что растелятся до конца года, в том числе яловых прошлого года". Він мусить після цього відповісти на п'ять питань про причини яловості, а потім поінформувати, скільки "имеется телок случного возраста, пригодных к случке", скільки з них "осеменено и случено", скільки "осемененных телок ректально исследовано", скільки "из них оказалось неоплодотворенных" і т. д. і т. д."

Якою мовою звертається до колгоспних працівників міністер "суверенної", "самостійної", "незалежної", "квітучої", "щасливої" "і прочая, і прочая" УРСР? І хто має рацію: ваші турісти, чи "старий ренегат Т. Кобзей", який був і є порядною людиною, і, переконавшись у вашій підлоті, у вашому зрадництві і запродавстві, лишив ваші організації і став там, де належить бути кожній чесній і порядній людині?..

Відповіді на це питання я від вас не матиму, тому скажу, що стоїте ви в халуїсько-брехливій колоні окупантських наймитів. Що ж — кожна людина шукає належного їй місця в суспільстві: комусь хочеться бути в саду, а комусь присмніше все своє життя пробити на смітнику.

ХТО ПЕРШИЙ ПІДНЯВ ПИТАННЯ ПРО ФАЛЬШУВАННЯ ШЕВЧЕНКОВИХ ТВОРІВ?

Частина часописів, зокрема "Новий Шлях", висловили своє невдоволення з мого твердження (Див. "Нові Дні" ч. 147, стор. 12), що справу фальшування порушили канадські часописи "Український Голос", "Вісник" та "Новий Літопис". Мені звернули увагу, що в "Новому Шляху" в числі від 17 лютого ц. р. в рубриці "Книжковий огляд" під заголовком "Нові видання Денисюка" написано таке:

"Дивним і просто неймовірним видається нам факт, що цей том творів нашого найбільшого генія і національного пророка, якого ювілей ми так святочно обхотили цього року, вийшов в обставинах політичної еміграції у вільному світі — цензурований. Наприкінці змісту цього тому подано таку завагу: "З огляду на тенденції до наближення і співпраці християнських Церков, видавництво пропустило з цього тому поему "Єретики". Як це "пропущення" у повному виданні творів поета уявляє собі ВП. Видавець і Комісія, яка редагувала це видання? Сподіваємося, що ця велика помилка буде направлена в одному з найближчих томів, які ще мають повитися".

Це правда. Але це зроблено між іншим, сказати б так, "у ході рецензії". Згадані ж вище часописи подали

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Про цю книгу див. у "Нових Днях" за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників "Нових Днів" — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. "НОВИЙ ОБРИЙ", ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріалів.

Ціна за примірник — 1.50 долара.

Обидві книжки замовляти в "Нових Днях".

цю справу саме як фальшування, з відповідними заголовками, на видних місцях, поставили питання точно й гостро. В день прибуття кожного з тих часописів у Торонто я мав від наших читачів цілий ряд телефонів: чи ви бачили, чи ви читали і що ви на це скажете? У "Новому Шляху" це пройшло непомітно саме через невідповідне оформлення. Признаюсь, що я й сам того не читав. Коли б читав, то напевно відзначив би й ролю "Нового Шляху" у викритті цієї справді неприсмної справи.

ТИЖНЕВИК "ВІЛЬНЕ СЛОВО" ПРО ІМОВІРНИЙ ПРОЦЕС ІГОР ГУЗЕНКО — "НОВІ ДНІ"

У тижневику "Вільне Слово" (Торонто, 5 травня 1962 р.) на першій сторінці чорним великим шрифтом видрукувано таке:

ЗАЯВА

З огляду на те, що в Торонті поширилися вістки, немов би то Видавництво "Вільне Слово" було причетне у справі судового позову між І. Гузенком, а Видавництвом "Нові Дні" — П. Волиняка, ми отсिम заявляємо, що ані В-во "Вільне Слово", ані поодинокі особи, зв'язані з "Вільним Словом", не мають нічого спільного із тим позовом.

Торонто, 1 травня 1962.

Дирекція Видавництва

Бачите, як це все просто: видрукував заяву і ходжу собі чистий, як немовлятко новонароджене! Дивуюсь, що голова дирекції "Вільного Слова", д-р Й. Бойко, з яким ми досить чесно і добре співпрацювали в Австрії, де чим легковажить. Очевидно, він цієї справи ще не зрозумів, хоч політичному діячеві такі речі мусять бути зрозумілими ще до того, поки вони виникли.

Щодо редактора "Вільного Слова", — вельмишановного й дуже поважного д-ра С. Росохи, — то я не дивуюсь ніяк: він належить до тих, що їм можна казати: "Докторе, бійтеся Бога! Ви ж ходите уверх головою, а вниз ногами!" "Що ви видумуєте: я ходжу, як і всі: уверх ногами, а вниз головою! А не вірите, то я ось видрукую відповідну заяву в пресі!" І видрукував...

А друк був затяжний. Як доносить моя розвідка, д-р Й. Бойко, почувши про позов (мабуть, він таки не знав про нього наперед) сказав: "Мушу цілком від цього відмежуватися, видрукую заяву у пресі..."

Як ці нахвалки дійшли до д-ра Росохи, то він заявив: — Якраз! А я такої заяви не видрукую!

Та через два тижні заява появилася.

Як бачимо, всі тепер відмовляються: ніхто ніби й не хотів тієї книжки видавати, а тим більше суда над Волянком не хотіли. А секрет же в тому, що І. Гузенко "Нових Днів" не читав і про цю справу й не знав, а йому, як заявив сам С. Підгайний, "добрі люди це число показали й порадили, що робити далі".

Д-р Й. Бойко стоїть на першому місці у списку комітету по виданні "Падіння титана". Всі знають, що він комітет очолює, отже має рацію той же С. Підгайний, запевняючи, що "одне тільки слово д-ра Бойна і суда нема", хоч говорить він це тільки тому, щоб обмити руки, як Пилат, бо його слово тут теж важило б багато.

У "Вільному Слові" від 10 лютого 1962 р. подані уривки з рецензій на Гузенкову книжку. В уривку з рецензії Чарза Й. Роло, видрукованої в журналі "Атлантик", є таке речення: "Те, що надає величчю Гузенковій книжці — є хвилююче трактування людських пристрастей і інтен-

сивність, з якою автор драматизує **БОРотьбу Людини з Переважаючим Злом**.

Редактора "Вільного Слова" я ні про що не питаю — шкода витрачати час. Я питаю головного директора цієї газети, д-ра Й. Бойка: чи Ви, пане докторе, ще й досі вірите, що Горький-Горін борюся "з переважачим злом"? Чи Ви вже прочитали листа В. Винниченка до Горького? Чи Ви заглянули в книжку того ж С. Підгайного "Українська інтелігенція на Соловках"? Чи Ви "подякували" декому за те, що Вам підсунули книжку про "титана", що "бореться з переважачим злом" і чи Ви розумієте, як українець, що ми вважаємо "переважаючим злом" окупацію України росіянами і винищення нашого народу не тільки морально, а й фізично? І, врешті, чи Ви бува не вважаєте за потрібне припинити судову справу, яка може виникнути тільки тому, що при Вашій газеті створено комітет, щоб видати цю книжку громадським коштом? І чи Ви вважаєте за потрібне висловити свою думку про Горького? І останнє: чи Ви хоч тримати в руках "Падиння титана" англійською мовою з двома портретами М. Горького на суперобкладинці і чи ви читали бодай зміст цього твору на тій же супедобладинці?..

Факт: заява видрукувана за 2 дні перед перевиборами КУК в Торонті, де Й. Бойко був кандидатом на голову, але не пройшов.

ДВОРІЧНА КОНВЕНЦІЯ ФЕДЕРАЦІЇ ЕТНІЧНОЇ ПРЕСИ

30 і 31 березня ц. р. у Вінніпезі відбулась чергова конвенція Федерації Етнічної Преси в Канаді. Конвенція відбулась у готелі Александра.

Як відомо, в Канаді є два клуби етнічної преси: в Торонті і у Вінніпезі. Клуби об'єднані у федерацію, яку досі очолював редактор Джордж Линдал. На конвенції було заслухано звіти комісій, відбулася також дискусія на тему плянів федерації на майбутнє і обрано нову управу на чолі з редактором фінського часопису "Вапаа Сана" Бруно Тенгуненом (Торонто).

На обіді, в перший день, промовляв президент Манітобського університету д-р Г. Г. Сандлер.

Відбувся також семінар з різних ділянок (політика, культура, економіка тощо). Учасники конвенції мали зустріч з манітобським Комітетом громадянства. На цьому вечорі промовляв відомий приятель українців Ендрю Томпсон, посол Онтарійського парламенту від Ліберальної партії. Ендрю Томпсон — є одним з найкращих знавців різних національних груп у Канаді.

У суботу 31 березня прем'єр Манітоби Даф Роблін дав обід на честь учасників конвенції, у якому взяли участь також і численні визначні діячі Манітоби. Господарем на обіді був прем'єр Даф Роблін, з промовою виступила пані Еллен Фейрклоу, міністер Громадянства та Імміграції федерального уряду Канади. Пані Е. Фейрклоу у своїй промові з'ясувала імміграційну політику уряду, подала чимало цікавих числових даних, фактів.

На закінчення конвенції, на пленарній сесії, заслухала звіти-підсумки праці окремих комісій семінара, а увечорі Вінніпезький Пресовий Клуб приймав своїх іншомовних колег у своїх залах (Марлборо готель).

"Нові Дні" на конвенції, на наше спеціальне доручення, заступав наш співробітник Олександр Гай-Головко, який взяв участь у культурній комісії семінара.

У своєму звіті п. О. Гай-Головко дуже позитивно

оцінює працю конвенції, зокрема доповідь п. Е. Томпсона, яка на його думку "була надзвичайно цікава, п. Томпсон уміє промовляти і має великі знання в ділянці етнічних груп".

Ще краще він оцінює виступ міністра Імміграції та громадянства пані Еллен Фейрклоу. Про пані Еллен Фейрклоу він висловлюється з найбільшими похвалами. Так само позитивно оцінює й промову манітобського прем'єра п. Даффа Робліна. "Всі ці доповіді, — пише наш заступник, — я слухав з великим захопленням, конвенція дала мені багато чого нового".

ПІДГОТОВКА ДО ЗАГАЛЬНИХ ВИБОРІВ

Понад 9,000,000 канадійців мають право голосувати в наступних федеральних виборах. Голосувати мають право чоловіки й жінки, які закінчили 21 років життя та є канадійськими громадянами або британськими підданими, за умови, що вони жили в Канаді протягом останніх 12 місяців, а в даній виборчій окрузі під час списування виборців. Перепис виборців для цьогорічних виборів відбувався від 30 квітня до 5 травня, бо закон передбачає, що перепис виборців повинен розпочатися 49-го дня перед днем виборів і закінчитися в суботу того самого тижня. Федеральні вибори відбуваються звичайно в понеділок. Як обраховує головний виборчий уповноважений Нелсон Катонгей, ці вибори коштують державну скарбницю 10,700,000 дол.

Приблизно два тижні пізніше після перепису виборців у кожному виборчому районі вивішують на видних місцях (звичайно на телефонних стовпах або деревах) виготовлені списки виборців. Якщо такого списку у вашому виборчому районі нема (його могла зірвати людина або вітер), тоді зверніться до телефонної централі ("оперейтор"), спитайте за виборчим урядовцем вашої виборчої округи ("Рітернінг Оффісер"), а він вам скаже, чи ваше прізвище є у списку виборців, чи ні. Якщо хтось довідається, що його прізвища немає на списку виборців, хоча він має право голосувати, тоді він повинен звернутись до Перевірного Суду ("Корт оф Ревіжен"), щоб його прізвище приміщено додатково на списку виборців. Ці суди діють спеціально для цієї мети протягом трьох днів; про час і місце перевірних судів звичайно повідомляють місцеві газети. Також виборчий урядовець може вас поінформувати про час і місце засідання Перевірного Суду. Крім того можете в цій справі поінформуватися також у виборчій конторі будь-якого кандидата у вашому районі. В міських виборчих округах ці суди діють між 25 травня (п'ятниця) і 2 червня (субота).

("Канадійська Сцена")

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545
(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

Політичні партії вклоняються народові

19 квітня ц. р. прем'єр Канади Джон Діфенбейкер розпустив 24 Федеральний Парлямент Канади. Вибори призначено на 18 червня ц. р. Є підстави думати, що прем'єр мав намір розпустити парлямент пізніше, з розрахунком призначити вибори на осінь, але поскільки опозиція використовувала парляментську трибуну для пропаганди проти урядової партії, то він зважився на цей крок тепер.

Передвиборча кампанія в повному розгарі: відбуваються останні номінаційні конвенції, пресові конференції, агіація в пресі, летючками, гаслами, на повну силу використовується радіо та телебачення.

Фактично за народній мандат тепер змагаються в Канаді чотири партії: Прогресивно-Консервативна, Ліберальна, Нова Демократична Партія (колишня Сі-Сі-еФ) і Партія Суспільного Кредиту. Комуністична партія цього разу вирішила не виставляти своїх кандидатів, бо нічого з того не виходить — всі її намагання здобути бодай одне місце у Федеральному парляменті кінчаються повним провалом: канадці не довіряють комуністам, а вони тільки витрачають кошти і показують своє безсилля.

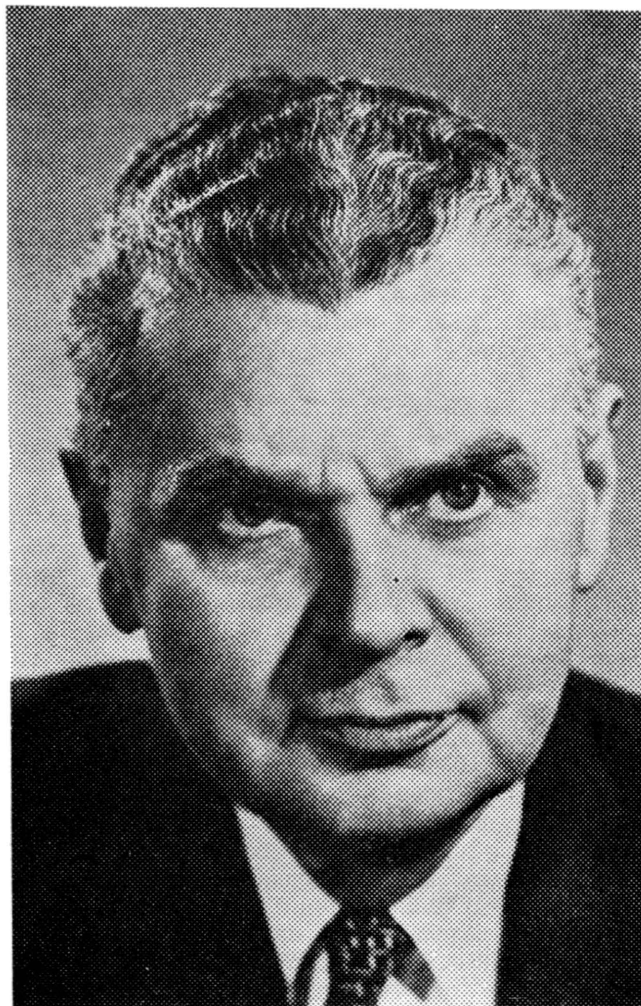
Про цих чотири партії ми й хочемо поінформувати наших читачів. А поскільки українці в Канаді мають найбільші здобутки, то, сподіваємось, що це може зацікавити бодай частину наших читачів і поза Канадою.

Прогресивно-Консервативна Партія та її лідер

Після втрати народнього мандату в наслідок світової кризи, яка дошкулила й Канаді, консервати були в ролі опозиції дуже довгий час: ліберали були коло влади 20 літ підряд (аж до 1957 р). Усі намагання консерватів здобути довір'я народу не мали успіху. Консервати мали погану репутацію: партія великих багатіїв, консервативних туподумів. Пригадує собі, що приїхавши в Канаду в 1948 році, я не знайшов у своєму оточенні в Торонті буквально жодного прихильника консерватів. Очевидно, така думка була й серед інших канадців, особливо серед етнічних груп, таких як поляки та інші.

Консервати були свідомі свого прикрого стану. Постало питання про нового лідера, який би змінив відмолодити партію і повести її до перемоги. Так замість Джорджа Дрю (між іншим, дуже розумної й порядної людини і великого прихильника українців) на чолі Прогресивно-Консервативної Партії став Джон Діфенбейкер. Та п. Діфенбейкер прекрасно розумів, що пост лідера партії автоматично не принесе йому посади прем'єра Канади: треба було зробити щось таке, щоб він і його партія здобули довір'я більшості народу. З цією метою він уводить у програму партії таких чотири проблеми: 1. Включення нових канадців з різних етнічних груп в активне політичне життя не тільки в провінційному, а і в федеральному масштабі, активно й послідовно пропагуючи нову для консер-

ватів концепцію: "Ми — всі канадці"; 2. Поширення соціальних послуг і боротьба проти бюрократії, що в якійсь мірі означало більшу соціальну справедливість, що знову дуже цікавило етнічні групи; 3. Розбудова канадської півночі, чим майже не займався ліберальний уряд; 4. Більше економічне й політичне усамостійнення Канади, що закінчилось "Законом про права людини" і "Вернути канадську конституцію назад, додому — з Лондону до Оттави".

І от сталося чудо: реакційні "Торі" психологічно стали новоканадцями", як висловився один з консервативних діячів (див. "Н. Дні", ч. 147, сторінка 31).

Канадський журнал "Екзекутив" у березнево-му числі ц. р. назвав це психологічне переродження консерватів і, — як наслідок цього, — їх політичну перемогу в Канаді "містикою Джона Діфенбейкера", якої й досі не розуміють ліберали, вважаючи Дж. Діфенбейкера не новим зразком державного діяча, а лиш "виборчо-кампанійним політиком". Ліберали ще й досі намагаються промовляти до людського розуму, коли консервати на чолі

з Джоном Діфенбейкером вже давно промовляють до людського серця.

Зміни сталися різючі. Той же журнал "Екзекутив" наводить тактику консерватів в останніх виборах. Міністер Гордон Чорчїлл (з Вінніпегу) радив партії звернути увагу на етнічні групи на заході Канади, серед яких консервати не мали жодних успіхів. За недавнім свідченням цього міністра "під час перевиборчої кампанії в 1949 і 1953 рр. на консервативне віче могли прийти 3.000 канадських українців, але не більше трьох з них віддали свої голоси на консервативних кандидатів", бо ліберали поширювали думку, що консервати підтримують монархію і реакцію. А серед слов'ян, які втікли з-під автократій Романових, Габсбургів та Гогенцолернів, монархізм був рівнозначний з тиранією і приниженням людини.

І от Джон Діфенбейкер іде між людей на Заході Канади і, можна сказати, самочинно, явочним порядком, перекреслює консервативну партійну концепцію "канадців чужинського походження", а замість неї висуває справді благородну тезу: "Ми — всі канадці". Промовляти ж йому до народу було легко, бо він сам був часткою того народу. Недавно мені розповіли, що в часи, коли він був адвокатом у невеличкому місті на заході Канади, коли до нього приходив українець-фермер, він запрошував його сідати і українською мовою питав, як почувається його дружина, чи здорові діти і т. д., а тоді переходив на англійську й питав, які клопоти він має і чим він йому може допомогти.

Це, мабуть, правда, бо на одній пресовій конференції минулого року, коли я йому пригадував своє прізвище й назву нашого журналу, він, потискаючи мені руку, жартома каже:

— Цікаво, як вам сподобається моя українська вимова. Хвилинку, пригадаю собі, бо я вже, здається, цілком усе перезабув. Ага: пшениця є, капуста є, буряки є, а грошей нема! Ну, як я вимовляю?

Треба признати, що вимовив це він хоч і не цілком досконало, але багато поправніше, від десятків тисяч українців, які народилися в Канаді. Ця фраза свідчить, наскільки наш сьогодиншній прем'єр був обізнаний з життям народу в часи економічної кризи, коли не було збуту ні на що. Він ще й досі пригадує ті страшні для Канади часи.

Така людина не могла не мати успіху серед народу. Торонтський "Глоб енд Мейл" у числі від 7 квітня 1958 р., підводячи підсумки виборів, стверджує, що із 102 "етнічно-чутливих округ" у 95 вибрано консервативних кандидатів. Наприклад, в окрузі Едмонтон-Схід в попередніх виборах консервати програли кількістю 7.000 голосів, а в 1958 р. українець Василь Скорейко переміг кількістю 9.000 голосів. Разом до парламенту було обрано 6 українців (всі консервати!), в тім числі і міністра праці Михайла Стара.

Чи це був тільки "солом'яний вогонь", сказати б так, передвиборча тактика "виборчо-кампанійного політика", яким вважають ліберали Джона Діфенбейкера, чи це чесна, послідовна праця за включення всіх канадців у розбудову держави? Факти свідчать, що це засада, яку консервати прийняли, як своє нове "вірую". Докази: призначення Михай-

ла Стара на посаду міністра праці, призначення українців на посади провінційних міністрів (Іван Яремко тощо), призначення тих же українців (та й громадян іншого походження) на суддів та на інші відповідальні й почесні урядові посади, введення української мови в пляни навчання в кількох провінціях Канади — все це свідчить про переродження консерватів.

Цікавий факт: у нашу Великодню суботу федеральний міністер Давид Вокер улаштував в Албані клубі (Торонто) сніданок для представників преси. Були там представлені англомовні й етнічні часописи. (З українців, на жаль, я був тільки один, мабуть, інші не пішли через надходяче свято). Коли почався офіційний сніданок, міністер Д. Вокер піднімає чарку:

— Вип'ємо за королеву!

Такий тост у Канаді — звичайне явище. Всі встають, кожен каже "Квин" і п'є. Та міністер не сідає на своє місце, а піднімає чарку вдруге і проголошує:

— Другий тост: за волю... — і робить паузу.

— Що за немудрий тост! — думаю. — Таж слово "воля" без конкретнішого означення є якоюсь абстракцією... За що ж я маю пити?

Але міністер по паузі уточнює свій тост:

— За волю батьківщин наших батьків і матерів!

Цікаво, хто б з нас не випив після цих слів не тільки доброго вина, а навіть якби замість нього у склянці був дьоготь?.. Мені знову можуть сказати:

— Передвиборча кампанія!

Ні, треба було чути, як це було сказано. А я вірю, що п. Давид Вокер добрий міністер, але сумніваюсь, чи він аж такий добрий артист. Пізніше у своєму слові до редакторів він повідомляє, що "завтра наші православні співгромадяни святкують Великдень, тому я сьогодні вночі йду до сербської православної церкви, а зараз вітаю всіх православних з їх великим святом".

Мені здається, що провідні діячі інших канадських партій не здібні аж на таку послідовність у ставленні до етнічних груп Канади. Це дуже турбує канадських комуністів. В "Українському Житті" (Торонто) було видрукувано довгого й нудного фейлетона з приводу гостини редакторів у міністра Д. Вокера. Це був один із найбрехливіших і найнечесніших фейлетонів, які я зустрічав навіть у цій газеті. Та справа не в тім — очевидний факт: комуністи бояться, що консервати ізолюють від них рештки етнічних груп...

Джон Діфенбейкер не дає спокійно спати й Москві. Вся українська підрадянська преса вже кілька років "викриває" прем'єра Канади. Про це ми вже не раз писали. Треба хіба ще згадати, що в одному з останніх чисел "Літературної України" є вірш Д. Павличка — "Діфенбейкеру".

Англомовна канадська преса дуже цікавиться впливом консерватів на етнічні групи. В останньому (від 5 травня) числі одного з кращих канадських журналів — "Меклінс", у відділі "Оттавські закуліси" є цікава стаття Пітера Ньюмена, у якій він розглядає тактику консерватів у боротьбі з лібералами. На думку П. Ньюмена консервати намага-

ються показати лібералів у французько-мовній Канаді, як оборонців соціалізму, а поруч з цим підважити авторитет Л. Пірсона (лідера лібералів) серед етнічних груп, одночасно показуючи Джона Діфенбейкера, як єдиного політичного лідера, здібного боротись з комунізмом. “Емоційну силу прем’єрового, — пише в своїй статті П. Ньюмен, — звертання до деяких етнічних груп важко переоцінити. Минулого літа Діфенбейкер виступав у Вінніпезі на церемонії відзначення століття з дня смерти українського поета Тараса Шевченка. Його присутність спонукала Петра Волиняка, редактора “Нових Днів”, українського місячника, видаваного в Торонті, написати: (Далі йде довша цитата з “Нових Днів”, ч. 138/139, стор. 8 і 9, два відступи, що починаються словами: “Переводжу очі на прем’єра... “Сльози в прем’єрових очах...”).

Нам здається, що наш шановний англомовний колега занадто спрощує проблему. Ця частина його статті має навіть трохи “залегкий” підзаголовок: “Як Діфенбейкер залицяється до антикомуністів”. Мовляв, “позалицявся” прем’єр до українців, а Волиняк уже й написав розчулені слова... Між іншим, і ліберали і НДПартія декларують свій антикомунізм ніяк не менше консерватів. Ще більше декларують свій антикомунізм американці та їх провідники, але жоден українець не розчулюється від цих декларацій, бо всі вони висловлюються проти комунізму взагалі, як проти якоїсь ворожої людству сили, яка стоїть над народами й континентами, невідомо відки походить і невідомо хто її поширює. Консервати ж та їх лідер знають, що комунізм походить з Росії і вона є його носієм, а тому, щоб успішно боротись за комунізм, треба розчленувати новітню російську імперію — СРСР.

Значно глибше розуміння проблеми виявив редактор згаданого вище журналу “Екзекутив” Дж. Д. Герброн у своїй статті “Містика Джона Діфенбейкера”. Він стверджує, що почування українців на тлі визволення їх батьківщини в Канаді не раз використовували, “але ніхто не зумів так промовити до серця українців, як Джон Діфенбейкер. Згадати хочби його промову до тисяч українців у Вінніпезі 9 липня 1961 р. з нагоди відкриття пам’ятника Т. Шевченкові, у якій він сказав: “Як я читаю ці зворушливі, чистосердечні слова (мова про українську історію. П. В.), то я дивуюсь, як українська нація встоялась... На це нема звичайної відповіді... Це рука Божого Провидіння зберігає цей чудовий народ до остаточного визволення. Якщоб я в це не вірив, я не вірив би у встановлення української держави, яке станеться у визначений Богом час”.

Як бачимо, непередришенства тут нема: розвалити російську комуністичну імперію, визволити поневолені народи, установити їх держави. Це не людський каприз, а Божа воля, тому ця справа неминуча й невідкладна.

Якщо консервати в цих виборах програють, то канадські українці, білоруси, литовці, латиші, естонці, фіни, серби та інші етнічні групи в Канаді причиною їх поразки напевно не будуть. Це мусить признати кожен, хто вміє бачити й думати, незалежно від його політичних симпатій.

Свою передвиборчу кампанію Прогресивно-

Консервативна партія розпочала 5 травня в Лондоні, Онтаріо, де прем’єр Канади промовляв до 5.000 осіб, які наповнили місцеву “Арену”. Прем’єр заявив, що його уряд усі свої виборчі обіцянки з 1957 і 1958 років повністю виконав. Своє чергове урядування, яке почнеться після перемоги консерватів у теперішніх виборах, уряд присвятить рішучій пляновій дії для економічного піднесення Канади. Обіцяв також призначити Королівську Комісію для перегляду системи оподаткування, яка на думку прем’єра тепер уже є застарілою.

Ліберальна Партія та її лідер

Ліберальна партія була коло влади довший час. Взагалі Ліберальна й Консервативна партії чергувались між собою у творенні урядів Канади від самого існування Канади як федеральної держави. Після несподіваної для них поразки (досить значної ще) в 1957 р. ліберали захвилювались. Їх лідер Сен Лоран, старша вже людина, уступив із проводу. На партійній конвенції в Оттаві 16 січня 1958 р. на лідера Ліберальної партії обрано Лестера Б. Пірсона, визначного канадського дипломата, лавлеата Нобелівської нагороди, історика за фахом, університетського професора.

Л. Б. Пірсон народився 23 квітня 1897 р. в містечку Ньютонбрук під Торонтом. Був в армії ще в час Першої світової війни. Від 1928 р. є весь час у дипломатичній службі Канади на різних позиціях, у різних країнах, відіграв чималу ролю у творенні Об’єднаних Націй, очолював канадську делегацію в них, в останньому ліберальному уряді був міністром закордонних справ. У 1952 р. він був головою Генеральної Асамблеї ООН. Двічі його виставляли кандидатом на генерального секретаря ООН (в 1946 і 1953 рр.), але обидва рази на його кандидатуру не погодився СРСР.

Лестер Пірсон багато прислужився у припиненні війни Англії, Франції та Ізраїля проти Єгипту за Суецький канал. Як відомо, ця не дуже то мудра війна, яка грозила винути в обійми СРСР весь Близький Схід, не була популярною в Канаді і була припинена. Після того уступив лідер Консерватів А. Іден.

Очолив партію п. Л. Пірсон у дуже скрутний час — у час її поразки, а не перемоги. До того через два тижні по його обранні на лідера парламент було розпущено і призначено нові вибори. Часу на перегрупування сил і на підготовку до виборів було мало (вибори проголошено несподівано для опозиції) і ліберали в 1958 р., як було згадано вище, дуже програли.

Перебування 20 літ коло влади відбилось на партії негативно. Партія і її керівники були певні в собі, наступило “сите заспокоєння” й самопевненість, розвинулась бюрократія. А головне, що ліберали вчасно не врахували змінених повоєнних обставин: коли в час війни і перші роки по ній був навіть брак робочої сили, то до 1958 р. дуже зросло безробіття. Національний склад населення також змінився. Як уже згадувалось, Джон Діфенбейкер зумів добитись “духової революції” в консервативній партії, застосував нову тактику. Це все й спричинилося до поразки лібералів.

У внутрішній політиці Ліберальної й Прогресивно-Консервативної партії різниці майже нема: консервати перебрали від лібералів і їх здобутки, і їх клопоти, як, наприклад, безробіття. Обидві ці партії обстоюють так званий "вільний бізнес" і відкидають плянове господарство. Хоч з консервативного боку й чути вислови, що ліберали ведуть Канаду до соціалізму, але це треба сприймати, як передвиборчу агітацію.

Є різниця в зовнішній політиці. Л. Пірсон виступає за роззброєння і дуже противиться "атомізації Канади". Джон Діфенбейкер же на запит, чи Канада прийме атомову зброю, заявив, що так, бо "не можемо ж ми тепер озброювати нашу армію луками та стрілами..." Але додає, що атомову зброю від США Канада прийме тільки в тому разі, якщо матиме над нею повну контролю.

В чому ж основна різниця в тактиці між консерватами та лібералами сьогодні? Консервати промовляють до душі народу, ліберали і далі залишились виразно інтелектуальною партією, своєрідними "академістами", які намагаються промовити до розуму, та ще й не цілком вільні від почуття вишости свого розуму...

Український католицький тижневик в Едмонтоні "Українські Вісті" недавно звернувся до лідерів консерватів, лібералів і НДПартії із запитан-

нями про політику Канади у справі України. Ставилися конкретні питання: чи ви вважаєте, що Канада могла б визнати уряд УРСР і нав'язати з ним дипломатичні взаємини і чи не вважали б за корисне, щоб міністер праці Канади, українець Михайло Стар, поїхав в Україну. І Джон Діфенбейкер, і Лестер Пірсон відповіли на ці питання негативно, але коли читаєте їх відповіді, то відчуваєте чималу різницю у підході до справи, у її трактуванні: відчувається, що лідер консерватів все таки бачить народ в Україні — він мотивує свою відповідь тим, що дипломатичне представництво Канади в Києві означало б визнання суверенної комуністичної влади в Україні, що було б на користь не Україні, а Росії.

Лестер Пірсон навпаки: шукає вимовки в міжнародному праві: "За міжнародним правом Україна вважалась частиною Росії ще в царські часи. Технічно, отже, дипломатичне визнання СРСР включає й Україну".

А далі п. Пірсон говорить таке:

"Між Україною і балтійськими країнами є, можливо, технічна різниця. Незалежність України, проголошена 1918 р., пропала, поки могла одержати міжнародне визнання. Інші, згадані вище, країни зберегли свою незалежність аж до другої світової війни і мали дипломатичне визнання. Хоч між балтійськими державами і Україною є, можливо, юридична різниця, то, зовсім певно, нема між ними моральної різниці. Український народ має таке саме право на самовизначення і волю, як і балтійські народи".

Хоч він і визнає моральне право України на самостійність, але за його словами "технічно" вона таке право навряд чи має, бо проголошена самостійність України в 1918 році "пропала, поки могла одержати міжнародне визнання".

На жаль, п. Пірсон не знає (може з нашої ж вини, бо ми освідомлюючи працю заміняємо "соборно-самостійними академіями"!), що самостійність України (у федеральному зв'язку з Росією) Українська Центральна Рада проголосила ще 7 листопада 1917 р. Англія і Франція негайно цю самостійність визнали і прислали до Києва своїх дипломатичних представників, сподіваючись, що Україна далі воюватиме з Центральними державами і триматиме фронт на сході. Було це міжнародне визнання України, чи ні? Після цього (19 січня 1918 р.) Україна проголосила розрив федерального зв'язку з Росією.

Та Україна не хотіла воювати з німцями, маючи клопоти з більшовицькою Росією. Тому 9 лютого 1918 р. уклала мирний договір (у Бересті Литовському) з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною та Болгарією і дипломатичні представники цих держав (та ще й Фінляндії й цілого ряду інших) негайно паявилися в Києві. Дипломатичні ж представники й консули України були призначені майже до всіх центральних держав Європи. З Росією велись переговори, які привели до установаження консульських зв'язків. Пізніше підписано мирний союзний договір з Польщею. Хіба це все не міжнародне визнання України? І чи п. Л. Б. Пірсон цього справді не знає, чи, може, й не хоче знати?..

Мене можуть запитати: а що це все має спіль-

ного з виборами в Канаді? А те, що це свідчить про "інтелектуальну законсервованість" лібералів: вони ще й сьогодні не можуть визволитись від давно усталених стандартів у політиці і економіці. А життя ж на місці не стоїть.

Правда, вони пішли слідами консерватів і створили етнічне політичне бюро в Торонті під керівництвом Енді Томпсона, члена провінційного парламенту, людини розумної і докладно обізнаної зі справами імігрантів та етнічних груп взагалі. Але, як це підтверджує й цитований вище журнал "Меклінс", тут вони значно спізнились — консервати завоювали симпатії етнічних груп раніш.

Треба признати, що ліберали ведуть свою виборчу кампанію дуже активно. В цьому вони, поки що бодай, опередили консерватів. Правою рукою Л. Пірсона сьогодні є відомий канадський економіст Валтер Гордон, з яким наші читачі вже знайомі (див "Нові Дні" за січень ц. р., стор. 11). Ходять поголоски, що в разі перемоги лібералів Валтер Гордон буде міністром фінансів, себто в його буде вся економічна політика уряду.

Нова Демократична Партія і її лідер

НДПартія — соціалістична партія типу англійських лейбористів. Створена минулого року з колишньої партії Сі-Сі-еФ і робітничих профспілок, об'єднаних у Канадському Конгресі Праці — установи виразно протикомуністичної, дуже шанованої урядом і дуже зненавидженої комуністами, які Кан. Конгрес Праці стало поборюють.

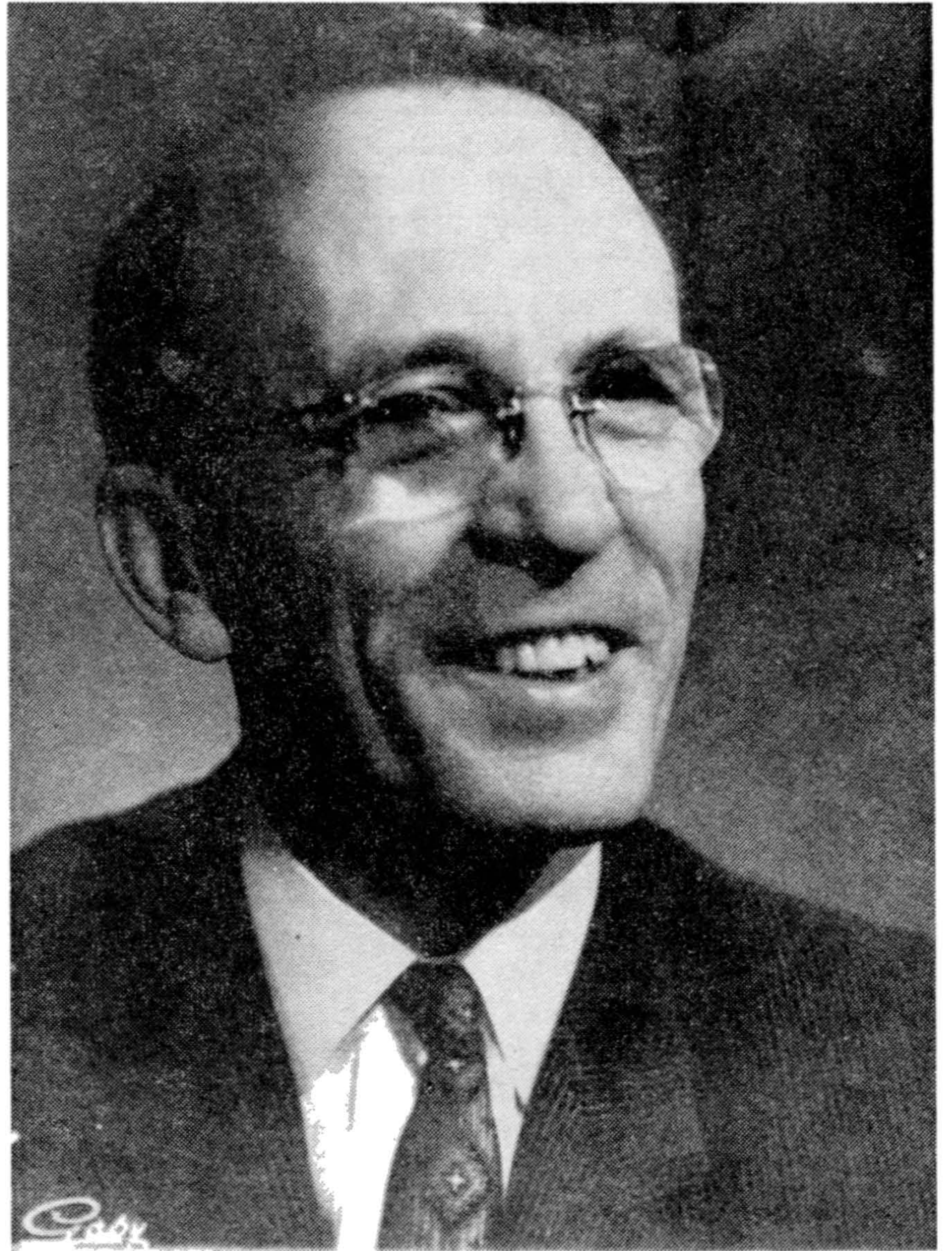
Ця партія (вірніш колишня Сі-Сі-еФ) є коло влади вже довший час у провінції Саскачеван. Колишній прем'єр Саскачевану, своєрідного канадського пшеничного королівства, Томас Клемент Даглес тепер є лідером НДПартії.

Томас Даглес приїхав до Канади із Шотландії шестилітнім хлопчиком. Замолоду опанував друкарську справу, був друкарем і ще й досі з гордістю тримає квиток спілки друкарів. У 1924 році він вступає до Брандон Каледжу, де протягом кількох років вивчає богословіє. Закінчив каледж зі званням бакалавра і одержав посаду пастора у Вейборні, в південному Саскачевані.

Його прихожанами були переважно фермери. Було це в часи кризи, коли не було найменшої змоги збути сільськогосподарські продукти і здобути якогось доляра. Тоді молодий пастор зрозумів, що значать економічні проблеми для людини. Ці кілька років глибоко вразили молодого Даглеса і він вирішив діяти. З цього й почалась його політична діяльність. Але для успішної праці для народу він вирішив закінчити свою освіту. Він вступає в Гамільтонський університет і закінчує його зі ступенем магістра, захистивши дисертацію з ділянки соціальної гігієни і охорони здоров'я. Пізніш він удосконалює свої знання в Чиказькому університеті, США.

У 1934 році п. Даглес програв вибори на посла до провінційного парламенту, але не зневірюється і вже в 1935 р. кандидує на посла до федерального парламенту і вибори виграє. З того часу він виграє вибори завжди. Був послом в Оттаві 9

років, а в 1941 р. відмовляється від посольського мандату, очолює Сі-Сі-еФ у Саскачевані, веде її до перемоги і створює перший соціалістичний уряд у Канаді (в провінції Саскачеван). Його партія перемогла у виборах в 1948 р., а потім і в 1952 р. і є коло влади в тій провінції й сьогодні, хоч Томас Даглес зрікся прем'єрства ще в липні 1961 р., щоб очолити НДПартію.

Одною з його якостей є людяність і теплота. Людина він дуже працююча, енергійна, послідовна в своїх поглядах, добрий політичний полеміст, людина повна гумору й дотепу. Томаса Даглеса шанують не тільки його співпартійці, а й його політичні противники.

НДПартія обстоює частково плянову економіку. Наприклад, у провінції Саскачеван уряд ухвалив запровадити державне лікування. Має з тим чималі клопоти, бо лікарі одностайно запротестували і погрожують виїхати з провінції. Уряд же стоїть на своєму і заявив, що з першого липня ц. р. цей закон таки буде введено в дію, бо лікування належить кожній людині, чи вона має чим платити за нього, чи ні. Лікар буде виставляти рахунок хворому, але платитиме по цьому рахункові не хворий, а уряд.

Поруч з цим партія ставить собі за мету зменшити податки від людности, а збільшити їх на корпорації. Гостро виступає проти атомової зброї.

До НДПартії примазуються комуністи, закликаючи своїх виборців (в окремих випадках) голосувати на кандидатів НДПартії. Це створює неприємну ситуацію і дає привід невідповідальним осо-

бам утожнювати НДПартію з комуністами, на що нема найменшої підстави.

НДПартія цього разу виставляє своїх кандидатів майже у всіх виборчих округах Канади. Важко сказати, яких успіхів вона здобуде, бо в усій її праці сьогодні ще відчувається "партійна молодість". Захоплення самою ідеєю велике, але ще не відчувається уміння правильно оцінити ситуацію, не відчувається усвідомлення, що головне не ідея (хай би й найкраща!), а людина, як це вже давно зрозуміли консервати. Сьогодні можна ствердити, що НДПартія ще не знайшла "ричага", яким би вона змогла зрушити весь народ і повести його за собою, як це зробили консервати в останніх виборах. Але нема сумніву, що ця нова політична сила в Канаді цього разу збільшить число своїх послів у парламенті Канади.

Якщо консервати утратять здібність "відмолджуватись", а ліберали цієї здібності не набудуть, то НДПартія буде партією з великим майбутнім.

Партія Суспільного Кредиту та її лідер

Ця партія є довший час коло влади у двох канадських провінціях: в Альберті і в Британській Колумбії. У всеканадському масштабі вона тепер не відіграє ніякої ролі — у федеральному парламенті вона не має тепер жодного посла. Лідером її є Роберт Томпсон. У своїх двох провінціях партія здобула чималих господарчих успіхів.

Партія Сусп. Кредиту виставляє своїх канди-

датів також майже по всіх виборчих округах. Здається, що шанси її не дуже великі. У Канаді є дивна особливість: у провінції виборці голосують на одну партію, а у федеральних виборах вони часто-густо мають цілком протилежну політичну орієнтацію. Явище для новоприбулих не цілком зрозуміле, але так є.

Партія Сусп. Кредиту — дуже права партія, але поруч з тим обстоює також плянову економіку, отже в цій ділянці виглядає дуже лівою... Найбільшим своїм ворогом ця партія вважає консерватів...

Оце стільки відомостей про канадські партії і їх боротьбу за владу в Канаді. Канада демократична країна. Кожен її громадянин може голосувати за кого він хоче. Кожен її громадянин може й сам кандидувати. Але ми вважаємо своїм обов'язком пригадати, що кожен українець у Канаді му- сить голосувати, бо якщо він не голосуватиме, то він робить шкоду Канаді, а тим більше нашому поневоленому народові, бо цим зменшує нашу силу в Канаді. Якщо ми не братимемо участі в політичному житті Канади, то з нами ніхто не рахуватиметься, що вийде на користь тільки окупантові України.

Голосуйте як хочете, але 18 червня г о л о с у й- те в с і. Уряд Канади поклав свій мандат до ваших ніг. Підніміть же його і дайте в руки тому, хто на Вашу думку гідний його тримати для добра Канади і, — хоч у якійсь мірі, — для допомоги визволенню всіх поневолених у світі, а в першу чергу нашого народу.

ЩИРА ВІДПОВІДЬ НА ЩИРІ ЗАУВАГИ

до рецензії ВПП А. Юрняка на "1709"

Навіть О. Бальзак цікавився рецензіями. Автор "1709" згадав про Бальзана лише тому, що український письменник, який хоче жити в Америці "з пера", мусить мати бальзаківську працьовитість і терпеливість.

Нещодавно писав Степан Крижанівський у "Вітчизні":

"...Друже любий, і сам я доволі
Свою лампу нічну не гасив,
Двадцять п'яту годину у долі
Сам не раз я даремно просив;

Але скільки трудяг опівнічних
Із життя передчасно пішло,
Скільки з ними питань споконвічних
Нерозв'язаних в землю лягло"...

Питання взаємозрозуміння і творчої співпраці між письменником і критиком — одно із "споконвічних" питань. Така співпраця полягає у взаємодопомозі, у намаганні критика допомогти письменникові і тим шляхом — допомогти читачеві. Завдання письменника — найуважніше прислухатися до голосу критика. Бо навіть у критиці "голубельного типу" можна знайти якийсь позитив. Він є і в рецензії п. А. Юрняка.

Мій Вельмишановний Рецензент ішов на таку важливу і цінну співпрацю. Він передав мені рукопис рецензії "1709" Леоніда Полтави" (Див. "Н. Дні", ч. 147, стор. 24) для ознайомлення. Я прочитав рукопис давно.

Рецензент запитав, чи я не маю нічого проти, щоб рецензія була опублікована? Звичайно, що ні! Що більше: моя дружина з найбільшою точністю переписала на машинці рукопис, присланий редактором журналу "Нові Дні" П. Волиняком (бо силадач не міг добре вчитати письмо). І ось рецензія надрукована, читач зробив відповідні висновки. Висновки, очевидно, дуже суворі. Присуд Рецензента був: книжка невдала. Цей присуд він довів своїми міркуваннями, на жаль, дуже суб'єктивними: у своїх міркуваннях п. А. Юрняк спирався не так на "1709", не на те, що саме написано в романі, а на власні побажання, ЩО саме мало б бути в "1709".

Такий підхід до рецензованого твору незвичайний. З цього й виникає непорозуміння. Критик не може критикувати те, про що не мовиться у творі. Дозвольте відповідати по черзі, йдучи слідом за рецензією п. А. Юрняка.

1. Рецензент твердить, що "повість" була написана до 250 роковин Полтавського бою. На останній сторінці роману зазначено: "Париж — 1957, Нью-Йорк — 1961". Ні, коли б я зміг закінчити "1709" у 1957 році — того ж року вийшла б друком.

2. Рецензент пише, що "обидві історичні постаті — гетьман І. Мазепа і шведський король Карл XII сюжетно не посідають місця головних персонажів твору". І додає: "Але вже й це відразу може свідчити про те, що автор не впорався зі своїм завданням-задумом"... Тим часом на титульній сторінці книжки виразно зазначено: "Історичний роман з часів гетьмана Івана Мазепи". Лише "з часів гетьмана". Це й був мій загум. Навіщо повторювати трилогію славного Б. Лепкого? Мо-

їм завданням було зобразити українське село того часу, його інертність, яка згодом призвела до катастрофи: народ у своїй масі не пішов за гетьманом, а коли кинулись — було вже запізно. (Це традиційне запізнення помстилося на Україні і в 1917 році).

3. "З негативних бачимо одного Писаря"... — пише Рецензент. Дозволю додати: з точки зору національної революції — значна більшість персонажів "1709" є типами негативними. До них належить Олекса і Марія Гармаші з їх байдужістю до того, що діється поза хутором; довгий час — сам Остап Гармаш, їхній син; і отой гурт парубків з Писарівки, що і в 1709 залишився під стріхами; і офіцер Леонов та московська солдатня, не кажучи вже про Петра I, Меньшікова та ін.

4. Рецензент пише, що, читаючи "1709", не міг "отрапитися з враження", що перед ним події в українському селі ХХ століття, коли наше селянство запізно й неорганізовано боронило себе перед напастливою "старшобратньою" опікою"... Я дякую за цей комплімент! Така аналогія — була одним із моїх мистецьких завдань. Такому враженню сприяє ще й те, що побут українського села в основі дуже мало змінився за 250 років від часу гетьмана Івана Мазепи: мова, фольклор, одяг, житло, специфіка праці зазнали дуже малих змін. Не набагато змінилися і психологічне обличчя нашого консервативного селянства. І тепер, уже за цілком інших обставин, в колгоспній УРСР живе немало Деригузів, а ще більше байдужих до всього, що поза хатою. Це риса, притаманна кожному недержавному народові (в даному випадкові — народові, який давно втратив національну державність). Вважаю обов'язком українського письменника говорити на цю тему, навіть більше — бити в національного дзвона на сполох.

5. Погоджуюсь із ВПП Рецензентом, що про гетьмана Івана Мазепу написано в романі "до прикраси мало". Щодо "непереконливо" — тільки читач — найкращий суддя. Мало й тому, що я і не ставив на меті писати книжки про гетьмана, лише про його добу.

Рецензент не вірить в історичність опису сцени, коли поранений Карл XII передав керівництво босм під Полтавою маршалові Ренскіюльдові. Тим часом це історичний факт. Я занотував його — за порадою проф. Іллі Борщака, — ще давно в Парижі готуючись писати роман. У французькомовній праці проф. І. Борщака — Рене Мартеля "Мазепа" є таке речення: "Тому, що свіжа рана не давала йому змоги особисто керувати воєнними операціями, король наклав цей обов'язок на польового маршала Ренскіюльда". Додам, що проф. І. Борщак і Рене Мартель в 1929-30 рр. у Парижі докладно простудіювали багато документів, перед тим, як написати цю фразу, зокрема спогади маркиза де Бонак, французького амбасадора при Карлі XII, спогади князя Вюртемберзького Максиміліяна, також пастора Нордберга, королівського сповідника, та багатьох інших. ВППан Рецензент, на жаль, не вірить історичним документам.

Я свідомий помилок і недотягнень, слухно визна-

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ "НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник 5.00

Замовляти в "Нових Днях"

чених в рецензіях на роман "1709" проф. Іваном Коровицьким у "Кисві", д-р Миколою М. Аркасом у "Визвольному Шляху", письменником Іваном Смолієм у "Свободі" і ін. Але важко вчитися на рецензії, в якій мало говориться про твір, а більше про те, як сам ВПП Рецензент писав би роман про гетьмана Івана Мазепу.

На жаль, не розумію твердження ВПП А. Юрника, що в українській літературі не треба вживати терміну "роман" а лише "повість". Це ж різні поняття...

З правдивою пошаною й подякою за кожну цінку увагу!

Леонід ПОЛТАВА

ЛЮБА ЖУК ЗНОВУ В ТОРОНТІ

Відома вже нашим читачам монреальська піаністка Люба Жук, після цілого ряду дуже успішних концертів у США та в деяких містах Канади, 22 квітня ц. р. виступила із фортеп'яновим концертом у залі УНО. Концерт організували Комітет Українок Канади та місцевий Літературно-мистецький клуб.

У першій частині програми вона виконала "Рапсодію, оп. 79, ч. 1" Брамса, "Метелики" Шумана, "Баркаролю" Лисенка, "Каприз" Соневіцького, "Маленьку сюїту" Ніжжанівського та "Токату" Грудина. У другому відділі піаністка виконала Бетговену "Сонатю, оп. 81а" і три твори Шопена: "Вальс, оп. 34, ч. 2", "Ноктюрн, ціс-моль" і "Скерцо, оп. 31".

Важко сказати, який в цих творів піаністка виконала краще, а який слабше — все було виконано дуже добре. Люба Жук — цілком дозрілий мистець, вона володіє досконалою технікою і глибоко інтерпретує твори. Публіка обдарувала її квітами і гарячими оплесками. На жаль, тільки публіки тієї було мало (яких 130—140 осіб), але це вже вина організаторів концерту, бо Люба Жук у Торонті завжди має публіку. День для концерту був вибраний дуже невдало: Вербна неділя і ка-

голицький Великдень, що приніс "лонг вікенд", то чимало людей не мали настрою йти на концерт, а дехто виїхав з Торонта, крім того, були ще деякі вистави тощо. Але з мистецького боку концерт був дуже вдалий.

ХОР "ДНІПРО" У ТОРОНТІ

15 квітня в залі УНО виступив з концертом клівлендський чоловічий хор "Дніпро" під керівництвом Є. Садовського. Це вже другий хор із США, що виступив у Торонті (першим таким великим хором був хор "Думка", про який ми в свій час писали).

Важко порівнювати ці два хори, та й нема потреби в тому, але треба відзначити, що хор "Дніпро", як на еміграційні умови, винятково дисциплінований, виконує свій багатий і здебільша якісний репертуар гармонійно, динамічно. Хор складається з хористів з гарними свіжими голосами, має багато солістів (Ю. Оришкевич, І. Калиневич, Р. Полатайко, О. Мороз, Ю. Полянський, Р. Трешніловський, З. Єзерський, Р. Пестрик, Р. Касараба). Про його диригента можна сказати, що це людина музикальна, свою справу не тільки любить, а й добре знає. Акомпаньмент — М. Грушкевич, яка зробила не тільки все те, що вона могла, а й те, що повинна була зробити в музичному супроводі до цього справді культурного хору.

Деякі твори, зокрема "Іван Підкова" М. Лисенка, "Прометей" К. Стеценка, "У неділеньку, у святую" (Вибір гетьмана) К. Стеценка — цей прекрасний, складний і, на жаль, так рідко виконуваний твір, — виконані просто таки бездоганно. На окреме відзначення заслуговує виконання твору С. Людкевича "Косар". Є. Садовський спромігся на таке глибоке, на таке оригінальне розкриття цього твору, що про нього можна сказати: Є. Садовський — дуже здібний інтерпретатор.

Слабше були виконані деякі інші твори, зокрема "Гей зліталась орли" К. Стеценка, що не зовсім зрозуміле, тим більше, що є багато чудових зразків виконання цього твору (хочби капелі бандуристів ім. Т. Шевченка під керівництвом Г. Китастого, деякі зразки з України тощо).

Не можна сказати, що програма складена дуже вдало: в програмі бракувало лірики. "Гомін Села" та "Садок вишневий" А. Гнатишина не могли відпружити програму, тим більше, що обидва ці твори були виконані в першій частині концерту.

Якщо говоримо про програму, то треба б сказати, що коли "Хорал" Є. Садовського пасував до її стилю, то його "Марш дивізії" був до деякої міри дисонансом до неї і виконувати його на цьому концерті не було потреби.

Не було найменшої рації також виконувати "Гомін села" А. Гнатишина. Це своєрідне попурі, але попурі просто механічно зіплене з творів, які не дуже добре "сусідують". У деяких з них мелодія дуже убога, а відомо, що мелодія — це засіб музичного відтворення ідеї твору. Цілком зрозуміло: мізерна мелодія — мізерна ідея, то що такий твір дасть слухачеві? Покаже, що хор уміє співати? Це можна показати з більшим успіхом і на якісних творах.

Не радив би я також виконувати "Садок вишневий" А. Гнатишина. Може хтось подумав, що я взагалі проти А. Гнатишина. Ні, деякі його твори мені навіть подобаються. Та я вважаю, що тут композитор зазнав творчої невдачі. Це може бути з кожним мистцем. Творчої

невдачі зазнав навіть коваль, якщо він намагатиметься зробити з бляхи сковороду, а з чавуну бритву... Справа в тім, що Шевченків вірш "Садок вишневий коло хати" є досконалим зразком лірики. Передавати ж ліричну основу твору отим "дзум, дзум" чи тьохканням і бравурою (кінцева музична фраза) — це значить розписатись у нерозумінні поетового твору.

Як відомо, цей один з найкращих своїх ліричних творів Т. Шевченко написав у казематі. Не важко уявити собі, як поет, закривши очі, згадував чудову поетичну катину українського села, як він душею переносився в рідні сторони і відтворював у своїй уяві весняний вечір в Україні, слухав гудіння хрещів, співів солов'я і дівчат. І от цей глибокий ліризм, ці найнижчі людські почуття композитор намагався передати "дзум-дзумканням", гострим тьохканням і "бравурним" криком: "Тільки дівчата, тільки дівчата та соловейко не затих..." Дисгармонія між ідеєю твору і зображувальними музичними засобами тут очевидна.

Ще раз: я не проти А. Гнатишина. Я визнаю його заслуги в українській еміграційній музиці, але не кожен композитор може писати музику на тексти кожного поета. Ми часто чуємо про творчу співпрацю композитора з поетом. Відомо, що Платон Майборода, — цей справжній король нової української пісні і цілком заслужений лавреат Шевченківської нагороди, — пише свої пісні на тексти різних поетів, але найкраще йому вдаються пісні на Малишкові тексти. Очевидно, що Гнатишин не попав на "свій" текст. Було б мені дуже приємно почути у виконанні хору "Дніпро" "Садок вишневий" М. Лисенка. Варто б Є. Садовському порівняти цих два музичних твори на той самий текст.

Щодо самого виконання, то, здається, Є. Садовський дає перевагу форте над піаном. Це робить ефект, але не дає змоги повністю використати можливості хору.

Неприсмно також вражас культура мови. Напр., у деяких місцях слово "будували" звучить, як "бодовали".

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне задоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ltd.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: EM 6-6539, EM 6-6530

Це свідчить про аматорський склад хористів. В цьому нема нічого поганого, але треба з людьми працювати, пояснити їм, що пісня складається зі слів і з музики, і що не можна нехтувати жодним з цих компонентів. Інакше хор не підніметься над аматорський рівень.

Загально ж хор дуже вартісний, концерт був цілком вдалий. Публіки вітала співаків дуже тепло. Цілі коші квітів одержав не тільки диригент, а й солісти. Із солістів варто виділити тенора Ю. Оришкевича, хоч усі вони були справжньою окрасою хору на цьому концерті.

Матеріально концерт теж пройшов з повном успіхом — понад 700 осіб було в залі. Організатор концерту Б. Зорич і його невідомі мені помічники зробили справді добре діло, запросивши цей хор до Торонта.

ДЕРЖАВНИЙ ЗАСЛУЖЕНИЙ АНСАМБЛЬ ТАНЦЮ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ПАВЛА ВІРСЬКОГО

Врешті Москва дозволила виїхати на гастролі у США і в Канаду найкращому танцювальному колективові України. Ансамбль розпочав свої виступи в Нью-Йорку. Перший концерт захопив не тільки публіку, а й американських критиків. Нижче друкуюмо переклад рецензії Джона Мартіна в "Нью-Йорк Таймсі" від 25. 4. 62 р., який нам вислав один з наших читачів. Рецензію подасмо скорочено.

ТАНОК: ГРУПА ЖВАВИХ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ УКРАЇНСЬКИЙ АНСАМБЛЬ У МЕТРОПОЛІТЕН — КОЛЬБОР І НЕЙМОВІРНА ЕНЕРГІЯ

Очевидно, ви думаете, що впродовж свого життя бачили вже всі словянські танцювальні групи народнього танку. В такому випадку ви не могли зробити більшої помилки. Якщо побачите Київський Український Танцювальний Ансамбль, який минулого вечора почав свої виступи в будинку Метрополітальної Опери, тоді зрозумієте, як ви помилялись. Це веселий, жвавий і захоплюючий гурт молодих людей, які витанцювують свої серця аж до головокружіння.

Цей Ансамбль подібний до тих, які С. Гурок спроваджував із Радянського Союзу на основі умови про культурну виняток, але є одне, що відрізняє цю групу від інших. Різниця лежить головню в національному характері, у тому національному характері, яким українці так пишаються, у виразній індивідуальності танцюристів, у великому особистому таланті мистецького керівника й хореографа Павла Вірського.

Пан Вірський не тільки добре знає народній танок і балет, який він дуже широко використовує. У нього є ще потужність хореографа, театральна винахідливість та захоплююче відчуття гумору. Програма складена із точок, які не є ані танцями, ані балетом, а хореографічними сценами...

Діапазон українців дуже широкий з великим багатством кольорів, а їхня енергія неймовірна. Якщо не було б чаруючих вставок, які переважно виконус жіноча половина ансамблю, то чоловіча частина танцювала б, обкручувалася б і плигала б перед нашими очима до безтями...

Свою рецензію закінчує так:

"На превеликий жаль, тут неможливо відзначити найкращих із виконавців, бо їх надто багато і всі вони знамениті. Одначе треба обов'язково присвятити окрему

згадку диригентові Ігореві Іващенко, що скомпонував і аранжував більшість музичної частини. Поза тією музикою, якою він обдаровує нас, він є майже таким жвавим танцюристом на своїому диригентському підвищенні, як ті танцюристи, що на сцені.

Якщо вам це все не подобається, тоді, незволікаючи, йдіть до лікаря на перевірку, бо вам щось бракує".

Кілька наших читачів запитувало: що робити — йти на концерти танцювального ансамблю під керівництвом Павла Вірського, чи ні? Як хочете, так і робіть. Я йду двічі: у п'ятницю піду як звичайний глядач, щоб нічого не писати, нічого не думати, а тільки мати насолоду. У суботу йду в ролі редактора.

Пригадую: я вже писав у "Нових Днях", що це НАЙКРАЩИЙ танцювальний колектив у світі. А щодо "політики", то читачі наші дещо читали в "Українському Голосі", в "Свободі" та інших часописах.

Тим читачам, що читали в інших часописах (й вірять у те!), що "Хрущов нам вислав кукурудзяну культуру", я нагадаю слова Миколи Хвильового ("Редактор Карк"): "Заплюйте темну тінь моїх сучасників від калтури!"

Тим же політикам, які НЕ ВМІЮТЬ ВІДОКРЕМИТИ свого поневоленого народу від окупаційної влади, я скажу словами рецензента з "Нью-Йорк Таймсу":

— Негаймо підіть на лікарську перевірку, бо стан ваш дуже небезпечний і національна смерть може застукати вас несподівано.

Отже, я нікому нічого не раджу — тільки кажу, що я думаю і що я робитиму. Кожен з наших читачів має свій розум і свою людську гідність.

П. ВОЛ.

ДО ВСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ

1. Сердечно дякую всім тим, що прислали листи з обіцяною моральною, правною й матеріальною підтримку в імовірному судовому процесі Ігор Гоценко — "Нові Дні". Прошу вибачити, але тих листів друкувати не буду, щоб не виглядало так, що я провокую процес. Повторюю: я суда не боюсь і до нього готовий (маю адвоката, деякі матеріали і т. д.), але я його не хочу, бо: 1. шкода витрачати час на такі немудрі речі, коли його бракує на щось корисне, а часом і приємне, 2. на суді довелось би виявляти факти й дії цілого ряду українців, що знову ніякої користі й приємності нікому не зробить. Друк листів, у яких згадуються деяких осіб і їх вчинки, тільки загострював би справу. Прошу це врахувати й не гніватись.

2. Формального позову я ще не одержав.

3. За браком місця в цьому числі не друкую ніяких інших листів — прошу вибачити й за це.

4. Дехто був невдоволений, що я, мовляв, гостро відповів С. Підгайному. Ні, не гостро.. Прочитайте уважніше його листа, якого він вислав не мені, а в десяток інших часописів (інша справа, що лиш три газети видрукували його). Попередити я його мусів у його ж власних інтересах. Я вважаю його винним за цю всю справу від початку й до кінця, але про це все пізніше, як буде в цьому потреба.

5. Вельмишановним й дорогим колегам з "Гомону України" на їх ласкавий заклик "Петре Кузьмовичу, говоріть правду" ("Гомін України", 5 трав-

ня 1962 р.) відповім пізніше. Будьте певні, що скажу правду.

6. У цьому числі є чимало виборчих матеріалів, які не дуже то цікавлять наших позаканадських читачів. Вибачайте, але часом треба щось таке зробити. Журнал же виходить у Канаді і щось канадське колись мусить у ньому бути. Між іншим, "Нові Дні" на дуже доброму рахунку між людьми. Я маю багато дуже гарних листів від дуже визначних державних і політичних діячів Канади (та ще й з дуже відмінних партій). Якби такі листи мав хтось інший, то був би ярмарок "на цілий світ і на околицю", фота з них друкувалися б на перших сторінках. "Нові Дні", звичайно, на такий спосіб реклами не підуть.

Є ще один важливий момент: українці в Канаді стоять, порівняно з іншими країнами, так добре, що це має загальноукраїнське значення. Тому Канадою й канадськими справами ми таки мусимо цікавитись.

Прошу це врахувати й не нарікати, що в цьому й черговому числі будуть матеріали, які ніби не та-

кі вже й важливі для наших читачів поза Канадою. В чергових числах піде все нормально.

МЕТРОПОЛЬНА ТОРОНТСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ НАДЗВИЧАЙНИХ ЗАХОДІВ

3-го травня ц. р. редактори етнічних часописів заслухали інформативну доповідь директора Метропольної Торонтської Організації Надзвичайних Заходів Дж. Г. Полларда про діяльність тієї установи.

У своїй доповіді він підкреслив потребу, щоб загал жителів міста пройшов інструктивні курси, організовані в бюрох чотирьох Метропольних Зон Торонта. Зокрема директор Поллард від деякого часу турбувався тим, що в газетах, які виходять не-англійською і не-французькою мовами, зовсім не було інформації про крайові заходи щодо самозбереження і самозахисту. Тим часом етнічне населення Торонта нараховує понад 400,000 душ і тому треба поробити заходи для поінформування тих не-англомовних жителів про питання, пов'язані з сучасною загрозою від ядерної війни.

Метропольна Торонтська Організація Надзвичайних

В КОЖНІЙ ХАТІ, В КОЖНІЙ КУЛЬТУРНІЙ
РОДИНІ, В КОЖНІЙ БІБЛІОТЕЦІ, ШКОЛІ,
ІНСТИТУТІ

мусить бути книга:

Микола Плевако СТАТТІ, РОЗВІДКИ Й БІО-БІБЛІОГРАФІЧНІ МАТЕРІЯЛИ

У цій книзі систематизовано твори майже всіх українських письменників, починаючи від І. Котляревського і кінчаючи 20-ми роками 20-го століття. Микола Плевако зібрав усе надбання української літератури — "все багатство, всю різноманітність тем у ній і силу та красу творчих засобів українських письменників".

Миколу Плевако знищили російські окупанти, його праці зібрав і впорядкував відомий літературознавець Г. Костюк, книгу видав старший брат Миколи Плевако — Петро Плевако.

Книга розкішно видана, на гарному папері, з ілюстраціями, у твердій оправі, має 808 сторінок друку.

Книги в продажу нема: частину тиражу видавець розіслав по чужих бібліотеках, а решту подарував Комітетові по будові храму св. Симона в Парижі (церква-пам'ятник Головному Отаманові Симонові Петлюрі) і її одержить той, хто внесе дві цеглинки на будову цього храму. Вартість 1 цеглинки — 15 дол.

Гроші слати на адресу: голови комітету:
P. Plewako, 38 Av. de L'Opera, Paris, 2-e, France

Ось як висловився про неї архієпископ Сильвестер (проф. С. Гаєвський):

"Ця книга є багатющим матеріалом і науково-методологічним і фактично-вказівним. Ціла доба освітлена в ній. Ніякий підручник, ні університетський виклад без неї тепер не в стані обійтись".

Книгу висилає в-во "Нові Дні" на розпорядження Комітету. В крайньому разі в-во "Нові Дні" прийме й гроші для пересилки Комітетові, але будемо вельми вдячні нашим читачам, якщо вони вишлють їх **безпосередньо в Париж** на подану вище адресу.

Заходів видала певну кількість інформативного матеріалу німецькою, італійською, литовською та угорською мовами, що його розповсюджено за посередництвом установ суспільної опіки тощо. Однак найбільші можливості для розповсюдження цієї інформації в різних етнічних мовах відкрилися недавно в результаті дружньої співпраці та допомоги, що її забезпечує "Канадійська Сцена". Пані Б. Б. Ослер, президент цієї установи, відома зі свого вкладу в програму суспільної опіки на користь новоканадців як у Торонті, та і у всій Канаді.

Директор Поллард заявив, що при допомозі системи перекладів, яку їм пропонує "Канадійська Сцена", пресові повідомлення Е.М.О. можливо буде постачати безпосередньо етнічним часописам кільканадцятьма мовами.

Члени Клубу Етнічної Преси та запрошені гості отримали під час цієї зустрічі інформації про завдання Метропольної Торонтської Організації Надзвичайних Заходів у випадку крайової критичної ситуації чи якогось стихійного нещастя.

ПРЕСОВА КОНФЕРЕНЦІЯ З КАНДИДАТАМИ НДПАРТІЇ

26 квітня ц. р. в готелі Кінг Едвард відбулася пресова конференція-зустріч з кандидатами НДПартії. Зустріч відкрив голова Торонтської метрополітальної організації НДПартії п. Бил Сефтон, який кандидус в окрузі Давенпорт, звідомлення для преси прочитав адвокат Луїс. Пізніш редактори ставили запитання, на які одержали вичерпні відповіді.

Між іншим, керівники НДПартії з обуренням відкидають намір комуністів "підтримати" їх у виборах. НДПартія розцінює ці заходи комуністів як провокацію, заявляє, що з комуністами ніколи не співпрацювала і не збирається співпрацювати.

Кільканадцять кандидатів на послів з НДПартії роблять найкраще враження. Це переважно молоді, добре освічені, інтелігентні люди, які вірять у свою ідею і хочуть чесно попрацювати для Канади. З двома з них ми знайомимо наших читачів уже в цьому числі. З іншими познайомимо пізніше.

З українських часописів на цій зустрічі були представлені: "Канадський Фармер" і "Новий Шлях" (обидва вінніпезькі), "Вільне Слово" та "Нові Дні" — з Торонта.

НОВИЙ ПРОВІД В АКАДЕМІЇ НАУК УРСР

У лютому відбулися загальні збори членів Академії Наук УРСР у Києві. Збори відкрив президент О. В. Палладін, який говорив не як академік, а як дешевий агітатор: "Вчені керуються марксоленінською теорією, яка їх озброює найпередовішими ідеями" і т. д.

Про завдання Академії говорив віце-президент Академії академік М. П. Семененко, який висловлювався таким же стилем і змістом, як і академік Палладін:

"Головний напрям досліджень Академії наук УРСР впливає, — казав він, — з величких завдань створення матеріально-технічної бази комунізму і формування людини комуністичного завтра..."

Наприкінці зборів академік О. Н. Щербань прочитав заяву академіка О. В. Палладіна, у якій він просить звільнити його від посади президента, бо він не має доброго здоров'я і хоче більше зосередитися на науко-

вій праці. Цей же О. Щербань від імені партійної групи дійсних членів і членів-кореспондентів Академії запропонував на президента академіка Бориса Євгеновича Патона. Таємним голосуванням Бориса Патона й вибрано на президента (одноголосно, звичайно).

У нашій пресі появилася з цього приводу цілий ряд інформацій, у яких часто прихильно оцінюють особу академіка Бориса Патона. Це справді визначний вчений із світовим ім'ям. Він є автором понад 130 наукових праць, лауреат Ленінської премії, директор Наукового інституту електрозварювання імені академіка С. Патона (його батька). Це дуже поважна наукова установа, яка відома в цілому світі.

Мусимо подати трохи відомостей про родину Патонів. Євген Патон народився в Німеччині (прусак), середню й вищу освіту здобув у Німеччині, потім вчився в С.-Петербурзі. Наукову працю розпочав у Москві, але ні С.-Петербург, ні Москва Є. Патоні не подобались і він опинився у Києві (від 1906 р.), де жив аж до смерті. Помер Євген Оскарович Патон у 1953 р.

Його сині Борисі тепер 44 роки. Народився він у Києві, де здобув середню й вищу освіту (закінчив Київський політехнічний інститут), член партії з 1952 р., а його батько вступив у партію у 1943 р.

Його син Борис, теперішній президент Академії Наук, українську мову знає добре, хоч середню школу закінчив не українську, а російську. У питанні української нації він далеко не втік від свого батька. Одружений з росіячкою (десь з Уралу). Україна не має чого сподіватися від Бориса Патона — він її перед окупантом боронити не буде. Але треба знати, що він є одним з найвизначніших вчених світу в ділянці електрозварювання, часто виїздить закордон, де поводить дуже впевнено й відважно.

Обидва Патони, батько й син, не є ідейними комуністами: це зразкові опортуністи. Родина Патонів відома в Києві як російські монархісти-шовіністи. Академік Євген Патон, наприклад, ніколи українцем себе не вважав. В часи українізації він назвав нашу мову "абсолютною видумкою", відмовився викладати в політехнічному інституті українською мовою, хоч більшість про-

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Сличенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. Ціна — \$0.90.

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. Ціна — \$0.35.

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. Ціна — \$0.40.

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. Ціна — \$0.35.

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк. Ціна — \$0.40.

Замовляти в "Нових Днях":

фесорів Київського політехнічного інституту радо перейшла на викладання українською мовою.

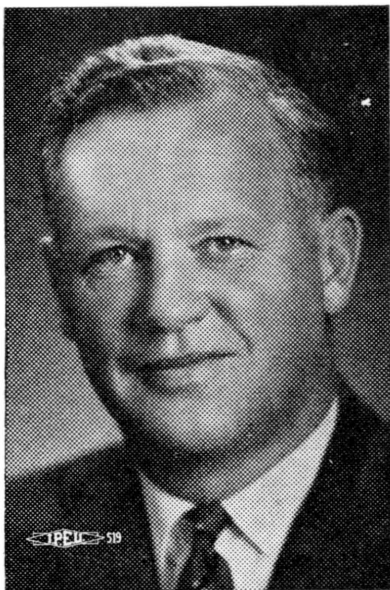
Подасмо ці інформації, щоб наша преса не повторювала помилкових тверджень: великий вчений — це правда, але ніякий українець — це теж треба знати. Саме він тепер надається Хрущову для керівника Академії Наук УРСР. На цю посаду дуже добре надавався

й академік О. Палладін. Москва знає, хто "вміє" очолювати українську Академію Наук.

ПРИЄДНАЙТЕ ХОЧ ОДНОГО ПЕРЕДПЛАТНИКА НА НАШ ЖУРНАЛ. ЦИМ ВИ СПРИЧИНИТЕСЬ ДО ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ.

АНДРЮ БРУВИН — КАНДИДАТ НДПАРТІЇ В ОКРУЗІ ГРІНВУД

Адвокат Андрю Брувин кандидує у виборчій окрузі Грінвуд (Сх. Торонто). Це досвідчена людина, яка відчуває, що Канада стоїть у часі великих змін, тому потребує таких громадян, які б уміли дивитись у майбутнє. Кен Брайден, член провінційного парламенту, вважає, що Андрю Брувин буде найкраще заступати виборців округу Грінвуд у федеральному парламенті.

Андрю Брувин — один із сеніорів НДПартії, член Королівської Комісії по боротьбі зі злочинами. Він здобув собі популярність працею в цій ділянці.

Андрю Брувин — королівський радник, він присвятив усю свою працю боротьбі за визискуваних.

Андрю Брувин — визначний діяч Англійської Церкви в Канаді. Він був делегатом від Канади на недавньому Конгресі Світової Ради Церков у Нью-Делі, Індія.

Андрю Брувин — слуга народу. Він брав участь у творенні славного Саскачеванського відділу праці, член управи Канадського Інституту Інтернаціональних Справ, борець за

людські права, словом — здібна, працююча людина, яка служить народові.

Андрю Брувин — енергійний політичний лідер, його дід, А. Дж. Блеїр, був членом уряду, а сам п. Брувин є визначною політичною фігурою на протязі останніх 15 років.

Андрю Брувин — людина симпатична й дуже приємна. Минулого року він давав висновок у справі НДПартії нашому читачеві С. Дем'яненко. З тієї його статті, з тону її, можна зробити висновок, що це людина делікатна, гуманна. Це буде справді якісний член нашого парламенту.

ВОЛТЕР ГОРДОН — ЛІБЕРАЛЬНИЙ КАНДИДАТ В ОКРУЗІ ДАВЕНПОРТ

Відомий канадський економіст, автор книжки "Стурбована Канада", у якій розглядає цілий ряд економічних проблем нашої країни, Волтер Гордон кандидує від Ліберальної партії у виборчій окрузі Давенпорт, Торонто.

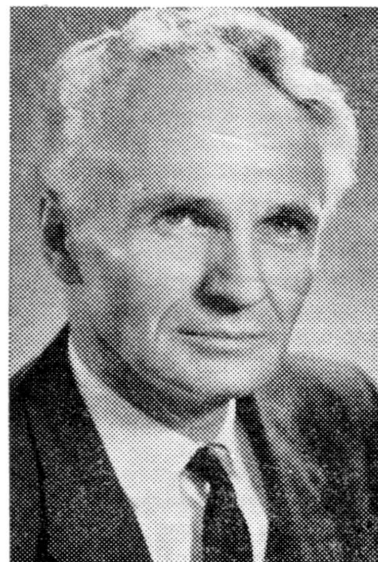
Волтер Гордон — один з найвизначніших кандидатів Ліберальної партії. Він у січні минулого року очолив Політичний Комітет Ліберальної партії і був одним з авторів її політичної програми, яка розрахована на успіх серед канадців.

Волтер Гордон уже розпочав свою виборчу кампанію, одночасно допо-

магаючи іншим ліберальним кандидатам, беручи найактивнішу участь у виборчій кампанії своєї партії взагалі.

БИЛ СЕФТОН — КАНДИДАТ НДПАРТІЇ В ОКРУЗІ ДАВЕНПОРТ

Бил Сефтон — визначний діяч робітничого руху в Канаді — кандидує від Нової Демократичної Партії в окрузі Давенпорт, Торонто.

Бил Сефтон — справжній профспілковий діяч, який знає й шанує працюючу людину, бо сам ще 15-літнім хлопцем працював по 60 годин тижнево як будівельний робітник, одержуючи за це по 27 центів на годину. Кілька літ пізніш, працюючи шахтарем у Тиммінсі, він організував робітників на боротьбу за кращі умови праці. Після того він уже працює на фабриці Джон Інґліс у Торонті, де 17.000 робітників обирають його першим головою юнії. Він був одним з організаторів філій "Стіл Воркерс оф Америка" в Канаді, був першим скарбником Онтарійського Об'єднання праці і т. д.

Немаючи змоги вчитись замолоду, він пізніше вже вступає в Торонтський університет і оформлює свою освіту з економії, політичних наук

та Історії Європи. Бил Сефтон є членом т-ва Об'єднаних Націй, Міжнародного Інституту та Канадського Інституту Суспільних справ.

Бил Сефтон відомий і поза Канадою. Він один з небагатьох, що став членом "Фабіан Сосайти оф Інглянд", був канадським делегатом на Конгресі Партії Праці у Великобританії та брав активну участь у нарадах

лідерів соціал-демократичних партій Європи й Азії, що відбулися у Відні. Об'їхав чимало країн Європи та Азії, де ознайомився з робітничим рухом.

Бил Сефтон визначний партійний діяч. Тепер він є заступником голови виконавчого комітету НДПартії на Онтаріо, голова НДПартії на метрополію Торонта, представник Юнії Сталеварів і голова політично-вихов-

ного комітету Торонтського відділу Конгресу Праці.

Бил Сефтон — принциповий ворог комунізму і всякого тоталітаризму. Це саме Бил Сефтон витиснув комуністів з юній Північного Онтаріо та Квебеку. Він при всяких нагодах підкреслює що народи СРСР мають одержати волю і створити свої незалежні держави.

ОДНА З СЕРІЇ НОТАТОК ПРО ПРОВІНЦІЯЛЬНІ ПОСЛУГИ, ЯКІ ЦІКАВЛЯТЬ АБО СТОСУЮТЬСЯ НОВИХ КАНАДЦІВ

СЬОГОДНІШНЄ ЗБЕРІГАННЯ — ЗАВТРИШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Hon. Wm. A. Stewart
Minister

Ніколи досі в історії канадського сільського господарства не підкреслювалося великої важливості зберігання наших природніх багатств. Ми, в Онтаріо, є свідками великої зміни використання землі, обумовленої у великій мірі збільшеною індустріальною активністю і все більше зростаючим населенням.

Тому ми з вдячністю спостерігаємо, як фермери Онтаріо з кожним днем більше розуміють і цінять охорону і збереження природніх багатств, якими їх наділила природа. Жоден відповідальний громадянин не буде виснажувати своїх багатств безщадною витратою. Він також не буде намагатись виснажувати багатства своїх співгромадян. Навпаки, він воліє брати активну участь у зберіганні і охороні всього того, що являє собою багатство нашої провінції.

Забезпечім свою майбутність, застосовуючи
сьогодні здорові методи збереження.

По більшій інформації звертайтеся до вашого сільськогосподарського представника або пишіть чи відвідайте:

THE ONTARIO DEPARTMENT OF AGRICULTURE

Східний блок, четвертий поверх, Будинок Парляменту, Торонто

ОХОРОННИКИ МИРУ

СЬОГОДНІ БІЛЬШЕ, НІЖ У БУДЬ-ЯКОМУ ЧАСІ ВІД 1940 РОКУ, МИ ПОВИННІ СПЕЦІАЛЬНО ПРИВІТАТИ НАШИХ СПІВГРОМАДЯН У КАНАДСЬКИХ ЗБРОЙНИХ СИЛАХ, ЩО СТОЯТЬ НАПОГОТОВІ ДО ОБОРОНИ НАШИХ СВОБІД І ДОПОМАГАЮТЬ ОХОРОНЯТИ СВІТОВИЙ МИР.

DEPARTMENT OF NATIONAL DEFENCE